

Gemeente Achtkarspelen

Omgevingsvergunning met afwijking "Aanleg Sinnegreide Buitenpost kadastrale percelen gemeente Buitenpost, sectie D, nummers 119, 237, 228 deels en 130 deels"

Ruimtelijke onderbouwing

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding voor de omgevingsvergunning met afwijking

Binnen de gemeente Achtkarspelen is het de wens om een bijdrage te leveren op het terrein van duurzame energie productie. In het coalitieakkoord 2014-2018 is opgenomen om te gaan behoren bij de top 10 van meest duurzame gemeenten binnen de provincie Fryslân.

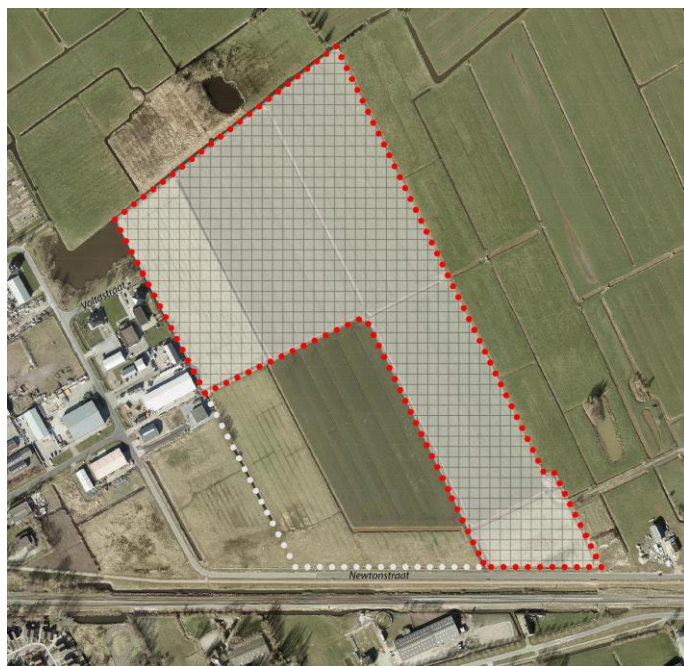
Duurzaamheid is op verschillende manieren geborgd binnen de gemeente: Achtkarspelen heeft haar duurzaamheidsbeleid vastgelegd in de nota Achtkarpelen 'Duorsum en Belutsen' (Bijlage 1). Daarnaast speelt de samenwerking in de regio Noordoost Fryslân (ANNO) een belangrijke rol. De regio heeft uitgesproken een trekkersrol te willen spelen in de energietransitie.

De gemeenteraad heeft verzocht om de mogelijkheden voor grootschalige toepassing van zonnepanelen te onderzoeken en hiervoor een locatie-onderzoek te doen. In deze zoektocht is de locatie Buitenpost-De Swadde als kansrijk naar voren gekomen. De gronden zijn in eigendom van de gemeente als beoogde uitbreidingsruimte voor het bedrijfsterrein welke op grond van de structuurvisie 'Samen leven in Achtkarspelen' uit 2013 als uitbreidingsrichting is aangegeven. Gelet op de huidige economische situatie en de beschikbaarheid van enkele kavels op het bestaande bedrijfsterrein, is het niet de verwachting dat er de komende 20 jaar vraag is naar deze gronden als bedrijfsterrein. Op basis van dit vooronderzoek is op 21 januari 2016 door de gemeenteraad besloten om over te gaan tot realisatie van 'Sinnegreide Achtkarspelen'.

Aan de Sinnegreide zijn 3 doelstellingen verbonden: duurzaamheid, burgerparticipatie en inkomsten. De percelen zijn gemeentelijk eigendom en worden voor een periode van 20 jaar verpacht als locatie voor de realisatie van een 'Sinnegreide'. De exploitant is verantwoordelijk voor de realisatie, aansluiting en de inpassing van het terrein.

1.2 Ligging van het projectgebied

De locatie is gelegen ten oosten van het bestaande bedrijfsterrein 'De Swadde' en ten noorden van de spoorlijn Groningen-Leeuwarden. De percelen worden momenteel verpacht als agrarische grond.

Figuur 1: Ligging projectgebied

Vlakbij het terrein staat een regelstation van netbeheerder Liander met voldoende vermogen voor de Sinnegreide.

Aan de Newtonstraat liggen op dit moment nog een aantal bouw kavels voor de vestiging van nieuwe bedrijven.

In eerste instantie had het projectgebied een grootte van 17 hectare. Door een motie van de gemeenteraad op 21 januari 2016 is er 5 hectare gereserveerd voor een eventuele vestiging van een AZC. Voor dit project gaan we uit van de 12 hectare zoals verbeeld in figuur 1.

1.3 Geldend planologisch regiem

In het vigerende bestemmingsplan 'Buitengebied' heeft het perceel de bestemming 'Agrarisch met waarde - besloten gebied'. Een sinnegreide past niet binnen deze planregels.

2. PROJECTBESCHRIJVING

2.1 Proces

Om tot een goede invulling van de Sinnegreide te komen, is besloten om bouwstenen voor landschappelijk inpassing te formuleren welke verwerkt zijn in de 'Handreiking landschappelijke inpassing'.

Aan de hand van deze handreiking en een Plan van Eisen (bijlage 2) is via tenderned een uitvraag gepubliceerd. Dertien partijen hebben hierop een voorstel ingediend. Na een beoordeling op de landschappelijke inrichting, voor participatie en een ranking van het opgesteld vermogen, stroomproductie van 16 jaar (looptijd SDE+subsidie) en de huurprijs, is de beste inzending bepaald.

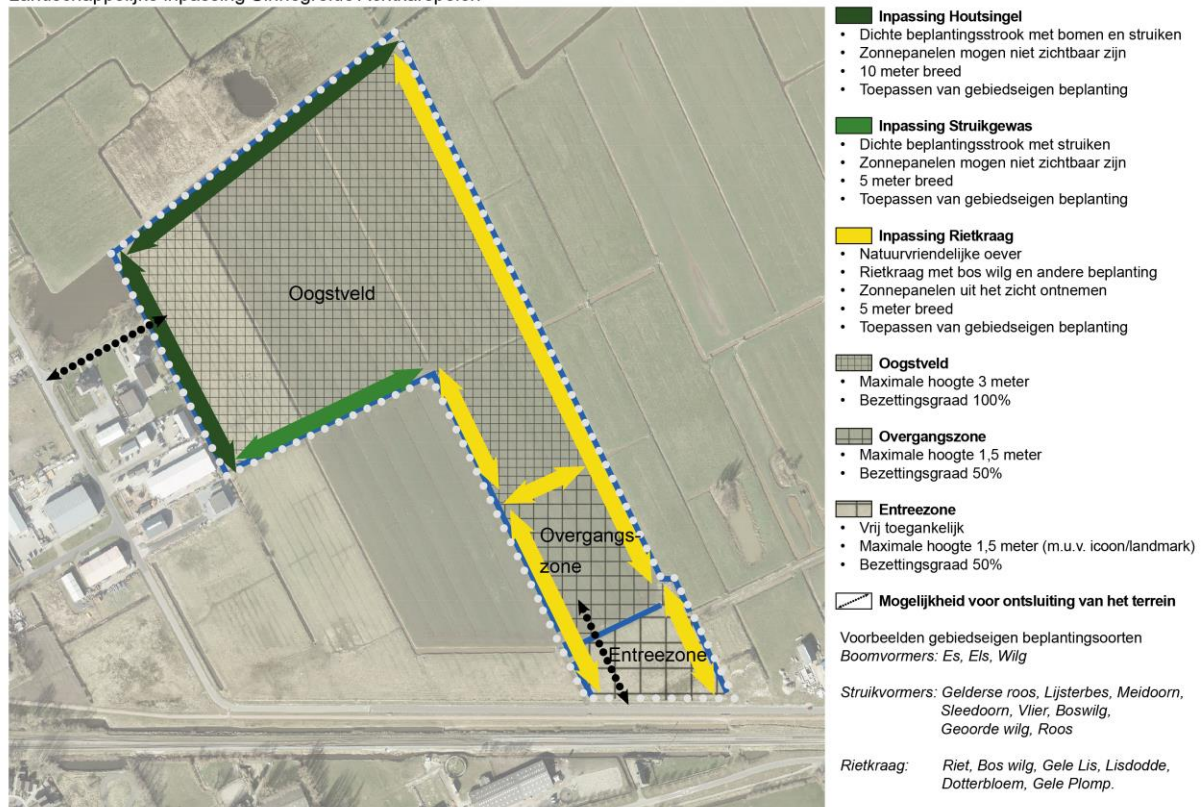
Door de onafhankelijke beoordelingscommissie is bepaald dat het plan van Solarfields het best voldoet aan de gestelde eisen die de gemeente geformuleerd heeft.

2.1.1. Ruimtelijke randvoorwaarden

Tijdens een ruimtelijk atelier is met deskundigen en omwonenden doorgesproken hoe het park op deze locatie gerealiseerd kan worden, rekening houdend met de locatie, omgeving en situering op de percelen. De uitkomsten van het ruimtelijke atelier zijn verwerkt in de "Handreiking landschappelijke inpassing" (bijlage 3). Er is gekozen voor een driedeling in het gebied: een oogstveld, een overgangszone en een entreezone. Voor

het meest noordelijk gelegen gedeelte -het oogstveld- is het uitgangspunt dat deze volledig landschappelijk is ingepast waardoor het veld vanuit de omgeving niet zichtbaar is. In de overgangszone is sprake van de lagere bouwhoogte, een inpassing met een rietzone en een lagere bezettingsgraad met panelen. Dit gebied is door de rietzone beperkt zichtbaar vanaf de Newtonweg. In de entreezone vindt medegebruik met andere functies plaats en is ruimte voor educatie en recreatie.

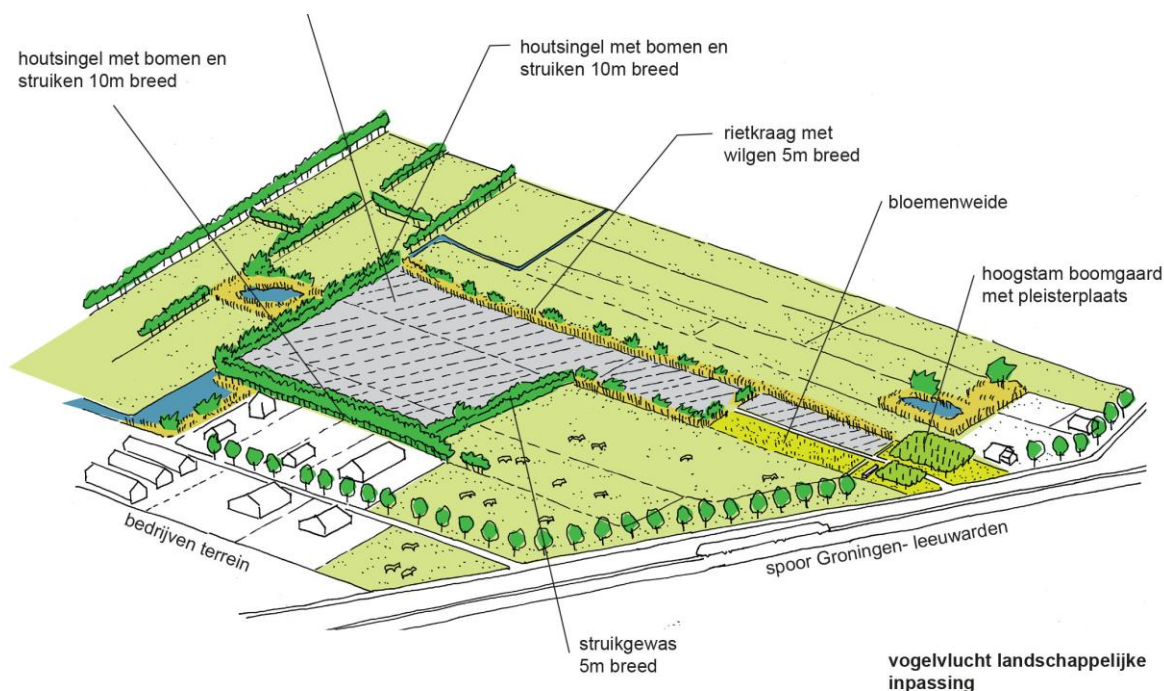
Landschappelijke inpassing Sinnegreide Achtkarspelen

Figuur 2 landschappelijke inpassing

2.1.2. Inrichtingsplan Solarfields.

De landschappelijk inpassing van Solarfields (bijlage 4) voldoet aan de gestelde eisen. De panelen in het oogstveld hebben een hoogte van 3 meter en zijn op het zuiden georiënteerd. Het gebied wordt landschappelijk ingepast waardoor de panelen niet zichtbaar zijn. In de overgangszone is gekozen voor een lagere opstelling van 1,5 meter waarbij de helft van het terrein onbebouwd blijft. Het overgebleven gedeelte wordt ingezaaid met een bloemenweidemengsel. Het mengsel is zo samengesteld dat het aantrekkelijk is voor bijen. De entreezone wordt openbaar toegankelijk, is vormgegeven als hoogstamboomgaard en wordt ingezaaid met een bloemenweidemengsel. In de boomgaard wordt een lange picknickbank geplaatst. Dit is een pleisterplaats voor fietsers en wandelaars. Op de tafel staat informatie over het zonneveld, de apperassen en het nut van de bijen. Vanaf de picknickbank heb je zicht op de bloemenweide, boomgaard en de zonnepanelen in de overgangszone. De pleisterplaats heeft naast het verblijven ook nog een aantal praktische functies. In de tafel is een zonnepaneel geplaatst waarmee een mobiele telefoon, tablet en laptop kunnen worden opgeladen. Naast de tafel staan een aantal fietsbeugels met een oplaadpunt voor elektrische fietsen.

Figuur 3 Inrichtingsplan Solarfields

Door Solarfields worden ruim 34.000 zonnepanelen opgericht met een totaal geïnstalleerd vermogen van 10.3 MWp. Hiermee wordt voorzien in ruim 40% van de energiebehoefte van Buitenpost.

3. ONDERZOEK

3.1 Algemeen

Provinciaal en gemeentelijk beleid

Verordening Romte

Het beleid van de provincie is weergegeven in de Verordening Romte welke een vertaling is van het Streekplan. De Verordening Romte is uitgebreid met een hoofdstuk ten aanzien van sinnegreides. Dit is nader verwoord en onderbouwd in 'Romte foar sinne'. De provincie heeft een doelstelling om in 2020 500 MW opgesteld vermogen uit zonne-energie gerealiseerd te hebben. Dit lukt niet alleen binnen bestaand stedelijk gebied, vandaar dat middels de nota 'Romte foar sinne' mogelijkheden geboden worden voor opstellingen op de grond buiten deze gebieden. De voorkeur betreft locaties gelegen binnen bestaand stedelijk gebied, echter onder voorwaarden is het mogelijk een sinnegreide aansluitend aan deze gebieden te realiseren. Voorwaarden zijn:

- Motivatie locatiekeuze met analyse mogelijkheden binnen en buiten bestaand stedelijk gebied;
- Ruimtelijke inpassing is noodzakelijk;
- Gekoppeld aan energiebehoefte van het dorp;
- Participatie van de inwoners in het park is zeer gewenst.

Na het klimaatakkoord 2015 in Parijs is de noodzaak tot energietransitie om de opwarming van de aarde tegen te gaan, nog duidelijker neergezet. De provincie onderschrijft deze noodzaak met haar 'Uitvoeringsprogramma duurzame energie 2014-2010' In de provinciale beleidsbrief van 31 mei 2016 wordt dit nog eens onderstreept. Met als kader de provinciale ambitie om in 2050 geheel onafhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen, wordt aangegeven dat er de komende jaren 750 hectare beschikbaar moet komen voor de realisatie van zonnepanelen (beleidsbrief duurzame energie mei 2016).

- Motivatie locatiekeuze met analyse mogelijkheden binnen en buiten bestaand stedelijk gebied

In een voorstadium heeft er een ambtelijke verkenning plaatsgevonden van diverse locaties in Achtkarspelen binnen bestaand stedelijk gebied en aangrenzend daar aan. Uitgangspunt is dat de gemeente over de gronden kan beschikken om de realisatie mogelijk te maken en dat een sluitende businesscase haalbaar is op deze gronden. In bijlage 6 is deze verkenning opgenomen

De locatie is gelegen direct grenzend aan het bestaand stedelijk gebied van de kern Buitenpost. De beoogde locatie is in beeld als indicatieve uitbreidingsrichting voor het bedrijventerrein "De Swadde".

- Ruimtelijke inpassing is noodzakelijk

In bijlage 3 zijn de voorwaarden geformuleerd waaraan de inrichting moet gaan voldoen. Het landschappelijk inrichtingsplan van Solarfields zelf is als bijlage 4 opgenomen.

De 'Handreiking landschappelijke inpassing Sinnegreide Achtkarspelen' is tot stand gekomen na een sessie met deskundigen van onder andere de provincie. Ook hebben omwonenden aan de sessie deelgenomen. De uitgangspunten van de handreiking zijn als harde eisen aan de partijen meegegeven. Het project wordt ingepast met houtsingels en rietzones.

- Gekoppeld aan energiebehoefte van het dorp

Het dorp Buitenpost verbruikt op jaarbasis 23842,58 MW (Bron: Energie in Beeld, Liander). Het park gaat voorzien in 10.3 MWp op jaarbasis. Hierdoor voorziet het project in een deel van de energievraag vanuit Buitenpost. De jaarproductie dekt voor 10% de energievraag van de gehele gemeente.

In het provinciaal beleid wordt als indicatie geschetst dat een zonneweide een gelijke omvang kan hebben met de sportvoorzieningen zoals deze in een dorp aanwezig zijn. Het nabijgelegen sportpark "De Swadde" heeft een oppervlakte van 10 ha. Daarnaast is in het dorp een sporthal en zwembad (1 ha), kaatsveld en ijsbaan (3 ha) aanwezig. Voor het jaarlijks paardensportevenement is eveneens een veld (3,5 ha) beschikbaar. Hiermee is duidelijk dat de maat van de Sinnegreide passend is bij de kern Buitenpost.

- Participatie van de inwoners in het park is zeer gewenst

In het selectieproces heeft burgerparticipatie een rol gespeeld. Een criteria hierbij was dat alle inwoners en direct omwonenden buiten de gemeente kunnen participeren. Om die reden is een postcoderoos in onze gemeente niet mogelijk.

Solarfields is met een voorstel gekomen voor een laagdrempelige constructie waarbij door middel van obligaties als het ware een zonnepaneel kan worden gekocht in het park. Daarnaast voorziet het plan in lokale werkgelegenheid, educatie en stimulering van algemene betrokkenheid. Verder wil men een gebiedsfonds oprichten ter ondersteuning van maatschappelijk doelen. Dit fonds zal worden gevoed met opbrengsten uit het park. Uitwerking hiervan zal samen met stakeholders vorm krijgen

Bestemmingsplan

De percelen zijn gelegen binnen het bestemmingsplan 'Buitengebied' en hebben de bestemming 'Agrarisch met waarde – besloten gebied'. Op grond van de planregels kan er op deze percelen geen sinnegreide worden opgericht.

Structuurvisie 'Samenleven in Achtkarspelen' 2013

Qua werkgelegenheid wil de gemeente een aantrekkelijke gemeente zijn om te ondernemen en te werken. Vanuit dat oogpunt is er in Buitenpost ruimte voor bedrijven om zich te vestigen.

Er is een aantal bedrijfskavels beschikbaar en er is een uitbreidingsrichting van het bedrijventerrein aangegeven richting de percelen waarop nu de Sinnegreide is voorzien.

Hiermee is in feite voorzien in een andere functie voor dit gebied dan het huidige landbouwkundig gebruik.

Gemeentelijk duurzaamheidsbeleid

Om duurzame energie te stimuleren heeft de gemeente een aantal ambitieprojecten geformuleerd.

Ambitieproject 1: Duurzame dorpen

Wij willen initiatieven uit de samenleving stimuleren en faciliteren. We gaan in enkele initiatiefdorpen op zodanige wijze met duurzaamheid aan de slag dat het de leefbaarheid bevordert. We sluiten hiermee aan bij de woonvisie.

Ambitieproject 2: Zon op maatschappelijk vastgoed

We willen dat het maatschappelijk vastgoed binnen de gemeente zo veel mogelijk gebruik kan maken van zonne-energie.

Ambitieproject 3: Initiatieven hernieuwbare grondstoffen en energie

Wij ondersteunen nieuwe initiatieven op het gebied van slim hergebruik van grondstoffen en het opwekken van hernieuwbare energie binnen de gemeente.

Ambitieproject 4: Duurzaam ondernemen

We stimuleren bedrijven binnen onze gemeente om duurzaam en maatschappelijk verantwoord te ondernemen, we geven daarbij zelf het goede voorbeeld. Door zelf duurzaam te handelen kunnen we anderen inspireren.

ANNO en Energietransitie

In het samenwerkingsverband Agenda Netwerk Noordoost (ANNO) is de ambtelijke werkgroep duurzaamheid zeer actief. Behalve de 6 gemeenten zitten ook het Wetterskip en de Provincie om tafel. In gezamenlijkheid is een duurzaamheidsvisie en uitvoeringsplan opgesteld. In samenwerking met o.a. Provincie en Milieufederatie wordt de opgaaf in de energietransitie vormgegeven. Er wordt gewerkt aan een inventarisatie en een uitvoeringsagenda. De Sinnegreide Achtkarspelen speelt een belangrijke rol in het halen van doelstellingen.

De gemeente streeft met haar beleid naar een mix van duurzaamheidsmaatregelen en steekt in op initiatieven vanuit de Mienskip. Deze initiatieven komen nu van de grond, maar er zijn nog geen initiatieven in beeld voor grootschalige opwekking van zonne-energie. Ook de grootschalige plaatsing van zonnepanelen op daken van bestaande gebouwen komt nog niet voldoende los.

Bijlage 5 geeft een opsomming van de energiemix binnen de gemeente.

3.2 Milieuaspecten

Algemeen

De aanleg van de Sinnegreide wordt gezien als een inrichting. Deze inrichting heeft geen verkeersaantrekkende werking. Op het terrein zal voorzien worden in voldoende parkeerplaatsen voor het personeel wat hier met enige regelmaat het terrein en de panelen zal onderhouden. Het park geeft geen geluidshinder of geurhinder voor de omgeving. Het park zelf heeft geen nadelige invloed op het milieu.

Bodemonderzoek

De panelen zijn bouwwerken geen gebouw zijnde, er verblijven geen mensen. Er worden geen grote ingrepen in de bodem verwacht (ontgraven etc.). Voor de uitvoerbaarheid van de omgevingsvergunning is geen bodemonderzoek noodzakelijk.

Schittering

Door de gekozen landschappelijke inpassing, waardoor de zonnepanelen niet zichtbaar zijn, zal er geen schitterhinder voor de omliggende woningen aanwezig zijn. Daarnaast is de coating van de panelen zodanig dat deze schittering en weerkaatsingshinder tegengaan.

3.3 Locatiekeuze

Zoals eerder in dit document al aangegeven, heeft er een verkenning van geschikte locaties binnen de gemeente plaatsgevonden die in aanmerking komen voor grootschalige toepassing van een grondgebonden opstelling van zonnepanelen (bijlage 6). De nu voorliggende locatie is gelegen aangrenzend aan het bestaande bedrijventerrein 'De Swadde' en wordt momenteel als agrarische grond verpacht. De gronden zijn in eigendom van de gemeente en in de Structuurvisie 'Samen leven in Achtkarspelen' bestempeld als mogelijke uitbreidingsrichting voor bedrijven. Door de achterblijvende vraag naar bedrijfsterrein en de wens van de provincie om te komen tot regionale afspraken ten aanzien van bedrijventerreinuitbreidingen, ligt het niet in de lijn van de verwachting dat dit gebied de komende 20 jaar voor ontwikkeling in aanmerking komt.

3.3 Externe veiligheid

De inrichting zelf is geen gevaarlijke inrichting. Wel is er een hoofdtransportleiding voor gas aanwezig. Deze ligt in de zuidzijde van het perceel langs de ontsluitingsweg maar heeft geen invloed op het project.

3.4 Archeologie

De archeologische waarden van het terrein is onderzocht door RAAP. Het rapport (RAAP 5473 Plangebied Sinnegreide Buitenpost, vooronderzoek en inventariserend veldonderzoek) is in de bijlage 7 opgenomen.

In het onderzoek zijn 3 vragen aan de orde geweest:

1. Zijn de archeologische relevante niveaus intact?

De top van het bovenste archeologisch niveau, de mariene kleiafzettingen, is in gebruik geweest als weiland/akkerland en zal zijn opgenomen in de bouwvoor. Onder de bouwvoor zijn de kleiafzettingen in het grootste deel van het plangebied nog wel aanwezig. Het tweede archeologische niveau, de top van het veen is grotendeels verstoord. Vaak is slechts een restant veen aanwezig op het dekzand en soms is het gehele veenpakket weggeslagen door zee-inbraken. In het oostelijke deel van het plangebied is de veenlaag dikker dan op het hogere deel van de dekzandopduiking in het westen en noorden van het plangebied. Het derde archeologische niveau, het pleistocene oppervlak, is afgedekt door veen- en/of mariene klei en is grotendeels intact. In enkele boringen is de top van het dekzand verstoord door bodemingrepen (grijze zones op kaartbijlage 1). In het westelijke en noordelijke deel van het plangebied is een dekzandopduiking herkend met daarin op delen een intact podzolprofiel. Dit duidt op een hoge en droge ligging van het dekzand. De rest van het plangebied bevindt zich op de flank van de dekzandopduiking. Ook hier heeft vrijwel overal bodemvorming plaatsgevonden in het dekzand (behalve in de geel gekleurde zones in op kaartbijlage 1). Vaak wordt het dekzand afgedekt met veen, maar ter plaatse van sommige boringen ligt de mariene klei direct op het dekzand. Hier is mogelijk een (gering) deel van de top van het dekzand weggeslagen. De bodemvorming in het dekzand onder deze klei laat echter zien dat het grootste deel van de top van het dekzand ook hier nog aanwezig is. De vondst van vuurstenen artefacten in het door klei afgedekte dekzand toont eveneens aan dat ook op deze delen het dekzand grotendeels intact is.

2. Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?

De archeologische verwachting voor het bovenste niveau, de mariene kleiafzettingen, was op basis van het bureauonderzoek middelhoog. Vanwege de verstoring van de top van dit niveau en het ontbreken van aanwijzingen voor archeologische (verrommelde) lagen en vondsten in het niveau, kan deze verwachting worden bijgesteld naar een lage archeologische verwachting. Het tweede archeologische niveau, de top van het veen, had op basis van het bureauonderzoek een lage tot middelhoge archeologische verwachting. Op basis van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten en vanwege het feit dat de top van het veen en soms de gehele veenlaag is weggeslagen door zee-inbraken, wordt aan dit niveau een lage archeologische verwachting toegekend. Aan het onderste archeologisch relevante niveau (de top van het dekzand) was op basis van het bureauonderzoek een hoge archeologische verwachting toegekend. In het plangebied is de top van het dekzand in grote delen intact. In het westelijke en noordelijke deel van het

plangebied is een dekzandopduiking aanwezig (zie figuur 3) waarin zich op de hoogste delen van de opduiking een podzolbodem heeft gevormd (zie figuur 2). De dekzandopduiking zal in de Steentijd - Vroege Bronstijd een aantrekkelijke locatie voor bewoning zijn geweest. Het dekzand in het plangebied wordt afgedekt door een veen- en/of kleipakket. Op de hogere delen van de dekzandopduiking zijn aanwijzingen voor de aanwezigheid van één of meerdere vuursteenvindplaatsen aangetroffen. Eventuele archeologische resten zullen naar verwachting goed geconserveerd zijn. De hoge archeologische verwachting voor het dekzandniveau blijft op deze hoger gelegen delen (rood op figuur 2) dan ook bestaan. Op basis van het karterende booronderzoek is aan de overige zones (groen en lichtgeel in figuur 2) een respectievelijk middelhoge en lage archeologische verwachting toegekend. In deze gebieden heeft nog geen aanvullend booronderzoek met megaboringen plaatsgevonden. De kans is echter aanwezig dat de aangetroffen vindplaats(en) zich ook hier op de flanken uitstrekt/uitstrekken. De toegekende archeologische verwachting voor deze zones blijft vooralsnog gehandhaafd, maar kan na aanvullend booronderzoek in deze zones nog worden bijgesteld. Ter plaatse van een aantal boringen is de top van het dekzand verstoord (grijs op kaartbijlage 1). Hier is het daadwerkelijke vondstniveau niet meer aanwezig, maar kunnen nog wel dieper ingegraven sporen worden verwacht.

3. Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen in het plangebied?

In het plangebied zijn aanwijzingen voor de aanwezigheid van één of meerdere vuursteenvindplaatsen aangetroffen. De meeste vuurstenen artefacten zijn niet nader te dateren dan in de periode Laat Paleolithicum - Vroege Bronstijd. Eén van de artefacten is vermoedelijk in het Midden of Laat Mesolithicum geproduceerd. Het is onduidelijk of op de vindplaats sprake is van eenmalige bewoning of van meerdere bewoningsfasen (palimpsest). In het laatste geval zullen vondsten van verschillende ouderdom op dezelfde locatie en in hetzelfde niveau voorkomen. Of zich ook archeologische sporen zoals haardkuilen in het plangebied bevinden, kon met deze boringen niet worden vastgesteld. De vindplaats kon tijdens dit onderzoek niet worden begrensd. De diepteligging van de top van het archeologisch vondstniveau, de top van het dekzand, varieert in het plangebied van 0,38 tot 1,65 -Mv en 0,25 tot 1,91 m -NAP. De dieptes staan weergegeven in kaartbijlage 1, maar dan inclusief een buffer van 0,3 m boven het dekzand (zie § 5.2). Uit jongere perioden dan Laat Paleolithicum - Vroege Bronstijd zijn geen vondsten aangetroffen. Alhoewel dergelijke vondsten of sporen uit jongere perioden niet zijn aangetroffen en vanwege de afdekking van het dekzand met veen en/of klei niet direct worden verwacht, kan de aanwezigheid hiervan niet geheel worden uitgesloten. Verwacht wordt dat de vindplaats binnen het plangebied grotendeels gaaf is, dat wil zeggen nauwelijks verstoord door bodemingrepen. Vaak wordt het dekzand afgedekt met veen, maar ter plaatse van sommige boringen ligt de mariene klei direct op het dekzand. Gebleken is echter dat ook hier nauwelijks dekzand is weggeslagen door de zee-inbraken. Hoewel de mate van conservering van eventuele onverbrande organische resten op de vindplaats niet duidelijk is, kan niet worden uitgesloten dat, gezien de afdekking met veen en/of klei, dergelijke resten (deels) bewaard zijn gebleven.

4. Is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk?

Archeologische maatregelen (planinpassing of vervolgonderzoek) zijn noodzakelijk (zie aanbevelingen) omdat zich een goed geconserveerde vindplaats, of meerdere vindplaatsen, in het plangebied bevindt/bevinden.

Dit heeft na overleg met de archeologisch consultant geresulteerd in de volgende aanbevelingen:

Geen bedreigende bodem ingrepen ten aanzien van het dekzandniveau

Het uitgevoerde onderzoek heeft aangetoond dat zich een goed geconserveerde vindplaats, of meerdere vindplaatsen, in het meest diep gelegen archeologisch relevante niveau in het plangebied bevindt/bevinden. Tegen bodemingrepen die niet dieper reiken dan de in kaartbijlage 1 bij de boringen genoemde dieptes (de genoemde waardes zijn inclusief een buffer van 0,3 m ter bescherming van het archeologische niveau) bestaat echter vanuit archeologisch oogpunt geen bezwaar. In de twee bovenste archeologisch relevante niveaus worden geen archeologische resten verwacht.

Wel bedreigende bodem ingrepen ten aanzien van het dekzandniveau

Vanwege de aanwezigheid van een grotendeels intact archeologisch relevant niveau in het plangebied en de aanwezigheid van één of meerdere steentijdvindplaatsen op in ieder geval de hogere delen van de dekzandopduiking, wordt voor het plangebied archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen indien diepere ingrepen plaatsvinden dan de genoemde dieptes op kaartbijlage 1. Aangezien de zones met een middelhoge en lage verwachting (groen en lichtgeel op figuur 2) nog niet nader onderzocht zijn, maar er nu wel vuursteenvindplaatsen zijn aangetroffen op de hogere delen van de dekzandopduiking, wordt geadviseerd om ook deze delen op dezelfde manier te onderzoeken door middel van megaboringen (20 per ha). Nadat ook deze zones zijn onderzocht met megaboringen kan de gebiedsdekking en plaatsbepaling (tevens mede afhankelijk van de geplande ingrepen) van eventuele waarderende proefsleuven nauwkeuriger worden bepaald. Door middel van het aanleggen van proefsleuven kan/kunnen de vindplaats(en) worden begrensd en kan de behoudenswaardigheid ervan worden vastgesteld. Tevens kan op die manier meer duidelijkheid worden verkregen over de aard van de vindplaats door bijvoorbeeld de aan- of afwezigheid van haardkuilen of andere grondsporen aan te tonen. Een proefsleuvenonderzoek dient te worden uitgevoerd conform een vooraf opgesteld Programma van Eisen (PvE) dat is goedgekeurd door de bevoegde overheid (de gemeente Achtkarspelen)

Als gevolg van archeologie is een aantal beperkingen opgenomen waarmee bij de plannen rekening gehouden is.

Uitgangspunt is een archeologievriendelijke opstelling van de zonnepanelen en inrichting van het gebied. In het oogstveld zijn verstoringen dieper dan 30 cm boven het dekzandniveau niet toegestaan. Door de geringe diepte van het dekzandniveau betekent dit dat funderingstechnieken als het boren of slaan van palen in de praktijk niet mogelijk is. Daarom wordt hier gebruik gemaakt van ballastblokken.

In de overgangszone, entreezone en een klein deel van het oogstveld (ten zuiden van de sloot) gelden vanuit archeologie geen beperkingen t.a.v. de opstelling van zonnepalen.

Voor het plaatsen van ondersteunende gebouwen in de gebieden die zijn aangeduid met een lage archeologische verwachting gelden geen beperkingen. Buiten deze gebieden dient men in het oogstveld rekening te houden met de toegestane verstoringsdiepte (30 cm boven het dekzandniveau). Tot 50 cm onder maaiveld in het zuidelijke deel van het oogstveld (ten zuiden van de sloot) en tot 60-70 cm onder maaiveld in de overgangszone en entreezone gelden geen beperkingen. Het plaatsen van een hek rond de locatie is toegestaan. De verstoring van de bodem voor deze ingreep is in verhouding minimaal. In de houtsingel wordt gebruik gemaakt van niet diepwortelende beplanting.

Voor het realiseren van de inpassingzone met struikgewas wordt de grond – gelet op de beperkte diepte van het dekzandniveau – over de volle breedte opgehoogd (wal van circa 50-60 cm) waarna deze kan wordt ingeplant.

Het bestaande maaiveld blijft intact, er wordt in het terrein niet geëgaliseerd.

Zoals uit de tekeningen blijkt, wordt rekening gehouden met de beperkingen en vinden ontgravingen niet dieper plaats dan maximaal 30 centimeter onder maaiveld. Alleen ter plaatse van de te plaatsen trafostation en de aansluiting op het electranet, is diepere ontgraving noodzakelijk. Deze werkzaamheden zullen dan ook plaatsvinden onder archeologische begeleiding.

3.5 Flora en fauna

Altenburg en Wymenga heeft onderzocht of het gebied in het kader van de natuurwetgeving belemmeringen met zich meebrengt. Hiervoor is een flora-fauna onderzoek gedaan. Op het terrein zijn geen beschermde soorten aangetroffen. Wel zijn met name de sloten en slootkanten goede biotopen voor beschermde soorten. Doordat er sprake is van kwel is de waterkwaliteit goed.

De ruigten aan de zuidzijde tegen de Newtonstraat aan (gebied met Pitrus), zijn geschikt als voortplantingsgebied voor de heikikker die mogelijk ten noorden van het plangebied voorkomt.

Veldonderzoek heeft uitgesloten dat de heikikker gebruik maakt van dit gebied voor de voortplanting. Het aanleggen van de Sinnegreide heeft dan ook geen negatieve gevolgen. Voor de complete rapportage wordt verwezen naar bijlage 7.

3.6 Waterhuishouding

De panelen wateren af op de grond, er wordt geen gesloten verharding aangelegd waardoor de infiltratiemogelijkheden niet wijzigen. Compensatie is dan ook niet noodzakelijk.

Op het terrein wordt een interne ontsluitingsweg gerealiseerd met een half verharding. Aan de oostzijde wordt de sloot verbreed voor de aanleg van de rietzone. Hierdoor is er in een voldoende watercompensatie voorzien.

De noord- en westrand van de sinnegreide grenst aan een regionale waterkering. Voor de aanplant van de landschappelijke inpassing geldt hier een vergunningplicht. Deze watervergunning wordt separaat aangevraagd.

3.7 Economische uitvoerbaarheid

De gemeente blijft eigenaar van de grond en gaat zelf niet investeren. De exploitant is verantwoordelijk voor de realisatie en het onderhoud van het park. Met Solarfields is een overeenkomst gesloten waarin de wederzijdse verplichtingen worden vastgelegd. Op die

manier wordt o.a. gegarandeerd dat de landschappelijke inpassingen daadwerkelijk zal worden aangelegd en worden afspraken gemaakt over de manier waarop het terrein wordt terug geleverd.

De exploitant heeft verder middels referentieprojecten aan moeten tonen in staat te zijn een dergelijk project te kunnen realiseren.

Wel blijft het al dan niet realiseerbaar zijn van het plan afhankelijk van de toekenning van SDE+ subsidie. Deze subsidie kan aangevraagd worden als er een vergunning ligt voor het bouwen van het park. Mocht de SDE+ subsidie niet verleend worden, dan is de Sinnegreide financieel niet haalbaar.

Onder de conditie van het verkrijgen van de SDE+ subsidie, is de economische uitvoering voldoende aangetoond.

4.ZIENSWIJZEN

Het plan heeft van 14 juli tot en met 24 augustus 2016 ter inzage gelegen. Tijdens deze termijn konden belanghebbenden hun zienswijzen ten aanzien van het plan naar voren brengen. Daarnaast is het ontwerp toegezonden aan de overlegpartners en anderen waaronder de provincie, het Wetterskip, gemeente Kollumerland, Gasunie en LTONoord.

Er zijn geen zienswijzen binnengekomen.

Bijlagen

Bijlage 1
Duorsum & Belutsen

Achtkarspelen Duorsum en Belutsen
Duorsum Dwaande yn de Mienskip

Duurzaamheidsnota 2014-2018

13-10-2014

Gemeente Achtkarspelen

Inhoud

Samenvatting

<i>Een kort overzicht van de ambitieprojecten.....</i>	<i>5</i>
--	----------

Hoofdstuk 1

Duurzaamheidsbeleid 2014-2018, stand van zaken en achtergronden

1.1 Inleiding	20
1.2 Stand van zaken Gemeentelijk duurzaamheidsbeleid	22
1.2.1 Korte geschiedenis	22
1.2.2 Gemeentelijke ontwikkelingen	22
1.2.3 Provinciale ontwikkelingen	23
1.2.4 Landelijke ontwikkelingen	24
1.2.5 Kanttekeningen	26

Hoofdstuk 2

Ambities Achtkarspelen, de kaders voor het nieuwe beleid

2.1 Inleiding	27
2.2 Een dorpsgerichte aanpak	29
2.2.1 Rol gemeente.....	29
2.2.2 Samenwerking	29
2.2.3 Instrumenten.....	29
2.2.3 Duurzaam versus dorpsgericht	30
2.3 Ambitieprojecten.....	30
2.3 Communicatie en inspiratie	31

Hoofdstuk 3

Ambitieproject 1: Duurzame dorpen

3.1 Inleiding	32
3.2 Rol gemeente	32
3.3 Instrumentenmix	33

Hoofdstuk 4

Ambitieproject 2: Zon op maatschappelijk vastgoed

4.1 Inleiding	34
4.1.1 gemeentelijke gebouwen	34
4.1.2 sportverenigingen.....	34
4.1.3 overig maatschappelijk vastgoed	36
4.2 Rol gemeente	36
4.3 Instrumentenmix	36

Hoofdstuk 5

Ambitieproject 3: hernieuwbare grondstoffen en energie

5.1 Inleiding	37
5.2 Rol gemeente	38
5.3 Instrumentenmix	38

Hoofdstuk 6

Ambitieproject 4: Duurzaam ondernemen

6.1 Inleiding	39
6.1.1. bedrijven betrekken.....	39
6.1.2 binnen eigen organisatie	40
6.2 Rol gemeente	40
6.3 Instrumentenmix	40
<i>Gericht op bedrijven</i>	40
<i>Binnen eigen organisatie</i>	40

Hoofdstuk 7

Instrumenten inzetbaar in ambitieprojecten.....

25

Hoofdstuk 8

Financiële paragraaf.....

30

Verantwoording en bijlagen

Bronnen.....

31

Bijlage 1: Korte samenvatting ANNO

51

Bijlage 2: Dorpscoöperaties

54

Samenvatting

Met duurzaamheidsnota 'Achtkarspelen Duorsum en Belutsen' profileren we Achtkarspelen als duurzame betrokken gemeente. We maken gebruik van de kracht van de Mienskip, door dorpsgericht aan de slag te gaan. In 2018 willen we in de top 10 staan van meest duurzame gemeenten van Fryslân.

Om dit te bereiken zetten we in op 4 ambitieprojecten, die geënt zijn op een dorpsgerichte aanpak. Aan de ambitieprojecten zijn instrumenten gekoppeld om deze handen en voeten te geven. De ambitieprojecten worden in deze duurzaamheidsnota verder uitgewerkt en toegelicht.

1. Duurzame dorpen

Wij willen initiatieven uit de samenleving stimuleren en faciliteren. We gaan in enkele initiatiefdorpen op zodanige wijze met duurzaamheid aan de slag dat het de leefbaarheid bevordert. We sluiten hiermee aan bij de woonvisie.

Korte toelichting

Duurzame dorpen is bij uitstek een ambitieproject dat valt binnen de dorpsgerichte aanpak. Lokale duurzame energie-initiatieven dragen bij aan de gemeentelijke ambitie om meer duurzaam te bouwen en een toename van energieuinige en –neutrale woningen te realiseren, maar ook om grootschalige projecten van de grond te krijgen zoals een Sinnegreide.

Om met duurzame dorpen aan de slag te gaan dient er voldoende draagvlak en initiatief te zijn in een dorp. Krachten bundelen kan bijvoorbeeld door het oprichten van dorpscoöperaties.

De rol van de gemeente is afhankelijk van het initiatief. Door te starten met inspiratiebijeenkomsten en initiatiefgroepen te faciliteren, krijgt de rol van de gemeente vorm. Het inrichten van een (digitaal) energieloket, het oprichten van dorpscoöperaties en voorlichting over duurzaam (ver)bouwen, zijn voorbeelden van projecten die dorpen kunnen ondersteunen.

2. Zon op maatschappelijk vastgoed

We willen, dat het maatschappelijk vastgoed binnen de gemeente zo veel mogelijk gebruik kan maken van zonne-energie.

Korte toelichting

Onder Maatschappelijk vastgoed verstaan we in dit geval gebouwen van de gemeente en van de gemeenschap: sportaccommodaties, scholen, kerken, verenigingsgebouwen etc. Deze gebouwen hebben vaak hoge energielasten en deze worden door de gemeenschap betaald. Investeren in het verlagen van de energielasten levert dus winst op.

Vraag inventariseren: zon, isolatie, energieuinige verlichting, slimme constructie met een andere vorm van hernieuwbare energie, zoals restwarmte etc.

Dorpsinitiatieven ondersteunen, samenwerkingsmogelijkheden en financieringsmogelijkheden onderzoeken: (subsidie)regelingen, leningen, gezamenlijk inkopen, fondsenwerving etc.

(Investeren in gemeentelijk vastgoed is kostenneutraal door vermeden energiekosten)

3. Initiatieven hernieuwbare grondstoffen en energie

Wij ondersteunen nieuwe initiatieven op het gebied van slim hergebruik van grondstoffen en het opwekken van hernieuwbare energie binnen de gemeente.

Korte toelichting

Het stimuleren van lokale productie en consumptie van grondstoffen en energie levert winst op voor milieu (energie), economie en innovatie. Denk bijvoorbeeld aan lokale warmtenetten, warmte/koude-opslag, energieteerugwinning uit het riool, vergisting van biomassa, aardwarmte-technieken en sinnegreiden.

Het gaat om innovatieve activiteiten die vooral een breder maatschappelijk belang dienen. En dus niet alleen voordelen bieden aan individuele bedrijven en consumenten.

De gemeente kan faciliteren, verbindingen leggen met bijvoorbeeld provincie en kennisinstellingen. Ook binnen het vergunningenbeleid en bestemmingsplannen wordt gekeken naar mogelijkheden om projecten te realiseren.

4. Duurzaam ondernemen

We stimuleren bedrijven binnen onze gemeente om duurzaam en maatschappelijk verantwoord te ondernemen, we geven daarbij zelf het goede voorbeeld. Door zelf duurzaam te handelen kunnen we anderen inspireren.

Korte toelichting

Duurzaam ondernemen is het op bedrijfsniveau concretiseren van een balans tussen de 3 P's: people, planet en profit. Het bedrijfsleven is hiervoor zeer gemotiveerd, maar het is soms lastig handen en voeten te geven aan MVO.

Naast de initiatieven die een dorpsgerichte aanpak met zich meebrengt **initieert de gemeente een aantal projecten, zowel intern als extern.**

Het energieloket biedt een podium voor bedrijven die burgers kunnen adviseren bij duurzaam (ver)bouwen. Projecten als het Koploperproject en Maak geld met energie zorgen juist weer voor een stukje bewustwording.

De gemeente geeft binnen de eigen organisatie een goed voorbeeld. De ambities en kansen binnen de gemeente liggen op het vlak van duurzaam inkopen van bijvoorbeeld biologische en streekproducten voor de horeca, of zelfs fair trade, energiebesparing bij verlichting, aandacht voor duurzame dienstreizen en duurzame energie.

Met de lokale duurzaamheidsmeter meten we onze eigen resultaten en de resultaten van de hele gemeente.

Hoofdstuk 1

Duurzaamheidsbeleid 2014 -2018

1.1 Inleiding

Duurzaamheid is in beweging. Wereldwijd worden duurzaamheidsdoelen vastgesteld, Europees, landelijk, regionaal, iedereen is het er over eens dat fossiele energiebronnen opraken, dat de CO2 uitstoot verminderd dient te worden en dat de oplossing gezocht moet

"Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van de toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen"

World Commission on environment and Development van de Verenigde Naties in het rapport "Our Common future"

worden in energievraagvermindering en hernieuwbare energiebronnen.

Verantwoord omgaan met grondstoffen beperkt zich niet alleen tot de snel slinkende voorraad fossiele brandstoffen. Ook andere grondstoffen dreigen schaars te worden. Veel stoffen worden als afvalproduct beschouwd. De afvalberg groeit, voedsel wordt verspild, het klimaat verandert. We kennen overschotten aan de ene kant en tekorten aan de andere kant. Een lineaire economie.

De natuur kent geen afvalstoffen. Alles wordt hergebruikt en in kringloop gebracht. De huidige duurzaamheidsopvattingen volgen deze strategie. Er ontstaan steeds meer initiatieven en denkwijzen op het gebied van verantwoord omgaan met onze grondstoffen. Voorbeelden zijn: 'Cradle to Cradle', 'Biobased economy' 'Circulaire Economie' 'The natural step'. Deze denkwijzen gaan niet alleen over people and planet, maar ook over profit. Overheden, maar ook het bedrijfsleven nemen deze denkwijzen steeds meer over en zien hier de voordelen van in.

De circulaire economie is een economisch systeem dat bedoeld is om herbruikbaarheid van grondstoffen, producten en menselijke talenten te maximaliseren en waarde vernietiging te minimaliseren. Anders dan in het huidige lineaire systeem, waarin grondstoffen worden omgezet in producten die na gebruik worden vernietigd en talenten die onnodig overbodig worden verklaard.

Biobased Economy (BBE) gaat over de overgang van een economie die draait op fossiele grondstoffen naar een economie die draait op biomassa als grondstof: van 'fossil based' naar 'bio based'. In een biobased economy gaat het dus over het gebruik van biomassa voor niet-voedsel toepassingen. Deze toepassingen zijn bijvoorbeeld inhoudsstoffen, chemicaliën, materialen, transportbrandstoffen, elektriciteit en warmte.

Naast de bovenstaande ontwikkelingen, die ons een andere kijk geven op grondstoffen en economie is er nog een ontwikkeling gaande: De manier waarop overheid en burgers met elkaar omgaan. Burgerinitiatieven op het gebied van energieopwekking nemen een vlucht, bedrijven en verenigingen vragen om ondersteuning bij hun initiatieven. Een lokaal duurzaam energie-initiatief draagt, in al zijn verschillende vormen, bij aan een energieke samenleving. Een samenleving waar burgers niet achterover leunen maar zelf hun energievoorziening gaan organiseren. Een stap in de richting van de participatiesamenleving

De opkomst van lokale duurzame energie-initiatieven passen in een brede maatschappelijke beweging waar burgers meer eigen initiatieven nemen en niet meer wachten op grote bedrijven of overheden om veranderingen te bewerkstelligen. Overheden in het algemeen, en gemeenten misschien wel het meest, zien hiermee hun rol veranderen, ook omdat het besef groeit dat de invloed van de gemeente op maatschappelijke ontwikkeling beperkt is. Van een sturende, bepalende overheid migreren ze langzaam naar een meer faciliterende, voorwaardenscheppende rol. Landelijk en lokale overheden realiseren zich steeds vaker dat ze door aan te sluiten bij maatschappelijke initiatieven effectiever hun doelen kunnen bereiken dan door zelf initiatieven op te zetten

Bron: Handreiking De rol van gemeenten bij lokale duurzame energie-initiatieven.

en een uitdaging om het groene imago van gemeente, dorpen en haar bedrijven te versterken.

De gemeente onderschrijft deze ontwikkeling. In het coalitieakkoord heeft het college uitgesproken dat het wil werken aan een gemeente die zorg heeft voor alle inwoners en die iedereen de kans biedt om mee te doen. Eigen kracht van de inwoners staat voorop. Waar nodig zorgt de gemeente voor een sociaal vangnet. De basisvoorzieningen in de dorpen zijn een belangrijke voorwaarde voor de leefbaarheid én voor de betrokkenheid van de Mienskip.

1.2 Stand van zaken Gemeentelijk duurzaamheidsbeleid

1.2.1 Korte geschiedenis

In december 2009 is de beleidvisie 'Duorsum yn de Wâlden' door de gemeenteraad vastgesteld. De definitie van de visie is destijds als volgt omschreven: *"Een ontwikkeling die zorgt voor een gezond en duurzaam leef- en werkklimaat in de Wâlden, voor nu en in de toekomst, voor hier en elders."* Een groot aantal van de omschreven duurzaamheidsdoelen is behaald. Op 5 juni 2014 is een evaluatie van dit beleid aan de raad voorgelegd, met het verzoek om het resterende duurzaamheidsbudget in te zetten voor huidige en toekomstige duurzaamheidsprojecten. De raad heeft hierop verzocht om hier invulling aan te geven.

Ondertussen is in ANNO-verband gewerkt aan een gezamenlijke duurzaamheidsvisie (zie bijlage 1). In deze visie hebben de NO-gemeenten, Wetterskip Fryslân en de Provinsje Fryslân hun ambities op het gebied van duurzaamheid verwoord voor de komende jaren (tot 2030). *'Mei inoar, mei betrouwen en kriich wurkje oan in duorsum Noardeast!'* De visie is vastgesteld door de colleges van de gemeenten, It Wetterskip en De Provinsje. Het uitvoeringplan is hierbij ter kennisgeving aangenomen. De raad heeft op 28 november 2013 hiervan kennis genomen.

1.2.2 Gemeentelijke ontwikkelingen

In 2014 wordt uitvoering gegeven aan projecten die nog lopen vanuit het 'oude' beleid. Voorbeelden hiervan zijn 'Duorsum Dwaande mei wenjen', het Koploperproject en de duurzaamheidslening.

ANNO

In ANNO-verband zijn reeds projecten in gang gezet, zoals 'Maak geld met energie' dat door de ONOF is opgepakt. Of duurzame zorgwoningbouw, waarbij de gemeente Achtkarspelen als pilotgemeente zal fungeren. Een ambtelijke werkgroep vanuit de zes ANNO-gemeenten houdt zich bezig met implementatie en uitvoering.

Grootschalige toepassing zonnepanelen

Binnen Achtkarspelen zelf liggen echter ook belangrijke ontwikkelvragen. Bijvoorbeeld over het grootschalige toepassing van zonnepanelen: In de informatiecarroussel van 14 april 2014 is de raad geïnformeerd over het collegeadvies "Grootschalige toepassing van zonnepanelen." Naar aanleiding hiervan ligt de opdracht om een fractiespecialistenbijeenkomst over dit onderwerp te organiseren.

De Kruidhof

Ook de ontwikkelingen in Botanische tuin De Kruidhof zijn annex met duurzaamheid. De ideeën om De Kruidhof te vermarkten zijn gestoeld op een biobased economy concept. Dit houdt in dat er meer aandacht is voor biologisch- en eigen teelt, en verwerking van producten voor de verkoop. Dit project is kansrijk voor financiering op Europees niveau.

1.2.3 Provinciale ontwikkelingen

Uitvoeringsprogramma Duurzame energie 2014-2020

De provincie heeft in haar uitvoeringsprogramma duurzame energie 2014-2020 de volgende ambities en doelen:

"Groene groei in een circulaire economie is een globale en maatschappelijke uitdaging. Het verduurzamen van de energievoorziening is een belangrijk onderdeel van de strategie. Fryslân wil en kan hierin een prominente rol spelen. Dat kan vanuit een zorg voor de leefomgeving. Maar het kan ook vanuit het besef dat deze transitie voor de economie enorme kansen biedt. Fryslân wil samen met de Noord-Nederlandse partnerprovincies in het Energy Valleygebied koploper zijn en blijven in de energietransitie. Daarmee zijn we natuurlijk ook het laboratorium van de energietransitie. Hierbij wordt de verbinding naar andere Friese sectoren zoals agrofood en watertechnologie steeds belangrijker."

"Twee doelstellingen staan centraal. Ten eerste zetten we in op energiebesparing. Wij nemen de doelstelling van de Europese Unie over. We gaan voor een energiebesparing van 20% ten opzichte van 2010. Hierbij richten we ons op zes thema's. Dit zijn energiebesparing in de woningvoorraad, maatschappelijk vastgoed, zakelijk vastgoed, landbouw, mobiliteit en circulaire economie. Ten tweede zetten we in op duurzame energieproductie. Wij stellen als doel om in 2020 16% van onze energieverbruik duurzaam op te wekken. Daarvoor richten we ons in de energiemix op wind op land, zonnestroom, warmte en energie uit biomassa."

- 1. Op basis van de bevindingen van onder andere de Provinsje vooralsnog geen grootschalige toepassing van zonnepanelen initiëren, maar de lopende onderzoeken afwachten.*
- 2. Afhankelijk van de resultaten van de onderzoeken:*
 - a. kaders te stellen waar een mogelijke businesscase voor Achtkarspelen aan zou moeten voldoen;*
 - b. wanneer een businesscase zich voordoet, dit professioneel te laten onderzoeken en hier dan onder voorwaarde van te vinden dekking, middelen voor beschikbaar te stellen.*
- 3. Burgerinitiatieven met betrekking tot de gezamenlijke opwekking van energie waar mogelijk te ondersteunen.*

Bron: collegeadvies Grootschalige toepassing van zonnepanelen

"Aan de twee doelstellingen hebben we een maatschappelijke doelstelling gekoppeld. In 2020 hebben we 4.000 aan energie gerelateerde banen in Fryslân. Deze banen

Wij kiezen voor het verruimen van het beleid, ten opzichte van hetgeen nu als voorkeur is beschreven in de ruimtelijke paragraaf van de Notitie Sinnestroom. Wij willen onze provinciale ambitie van 500 MW kunnen halen. Daarom willen wij ruimte geven aan gemeentelijke beleidsambities, aan projecten met draagvlak van lokale energiecoöperaties en aan projecten die gebruik willen maken van het systeem postcoderoos. Daartoe willen wij, in aanvulling van de mogelijkheden op daken, de mogelijkheden in bestaand bebouwd gebied en mogelijkheden in de vorm van meervoudig ruimtegebruik buiten bestaand bebouwd gebied, binnen kwalitatieve voorwaarden ruimte bieden aan zonne-energieopstellingen 'op de grond', als uitbreiding van dorp of stad.

Bron: Romte foar Sinne

zitten in alle lagen van de beroepsbevolking. Tot slot richt onze inzet op energie als economisch speerpunt zich ook op het versterken van de innovatiepositie van onze provincie."

De doelstellingen passen binnen de uitgangspunten zoals verwoord in het coalitieakkoord.

De provincie concludeert dat er om de doelstelling te halen ingezet moet worden op grootschalige zonne-energie projecten:

'Richting 2020 richt de provincie zich, naast kleinverbruik, meer op grootverbruikers:

- 250 MW op daken van 62.500 woningen
- 150 MW opgesteld vermogen op daken van 3.500 agrarische bedrijven
- 40 MW op gebouwen van 1.500 niet agrarische bedrijven
- 35 MW op 600 gebouwen van maatschappelijk vastgoed
- 25 MW op zonneweides.

In de ontwerpnotitie van Gedeputeerde Staten 'Romte foar Sinne' worden de ruimtelijke randvoorwaarden bij opstellingen van zonne-energie omschreven.

1.2.4 Landelijke ontwikkelingen

Energieakkoord voor duurzame groei

In 2013 is het energieakkoord voor duurzame groei vastgesteld.

Het akkoord overbrugt uiteenlopende belangen en verbindt ruim veertig organisaties, waaronder werkgevers- en werknemersorganisaties, natuur- en milieuorganisaties, maatschappelijke organisaties, financiële instellingen.

Hierin leggen partijen de basis voor een breed gedragen, robuust en toekomstbestendig energie- en klimaatbeleid. Partijen zetten zich in dit verband in om de volgende doelen te realiseren:

- Een besparing van het finale energieverbruik met gemiddeld 1,5 procent per jaar.
- 100 petajoule aan energiebesparing in het finale energieverbruik van Nederland per 2020₁.
- Een toename van het aandeel van hernieuwbare energieopwekking (nu ruim 4 procent) naar 14 procent in 2020.
- Een verdere stijging van dit aandeel naar 16 procent in 2023.
- Ten minste 15.000 voltijdbanen, voor een belangrijk deel in de eerstkomende jaren te creëren.

Het akkoord is gericht op versterking van de economische structuur en zal de komende jaren miljarden aan investeringen losmaken in alle sectoren van onze samenleving.

Het akkoord bestaat uit tien pijlers. Deze tien pijlers vormen een onderling versterkend geheel, en daarmee een integraal pakket.

Voor ons gemeentelijk duurzaamheidsbeleid zijn vooral de eerste drie pijlers van belang:

- Pijler 1: Energiebesparing

- Pijler 2: Opschalen van hernieuwbare energieopwekking

- Pijler 3: Stimuleren van decentrale duurzame energie.

De Nederlandse gemeenten zullen bij de aanpak van energiebesparing een gebiedsgerichte benadering hanteren. Daarbij faciliteren de gemeenten een integrale aanpak, zoals voorzieningen op het gebied van lokale warmtenetten, warmte/koude-opslag en decentrale productie van energie, buurtprocessen en samenwerking op het gebied van parkmanagement (bedrijventerreinen). De gemeenten werken daarbij samen met de waterschappen, bijvoorbeeld op het gebied van energierugwinning uit het riool en in de afvalwaterzuivering.

Bron: Energieakkoord SER

1.2.5 Kanttekeningen

Veel burgercoöperaties zijn opgericht met als doel het decentraal opwekken van energie. Oftewel gezamenlijk investeren in zonnepanelen op bijvoorbeeld een braakliggend terrein, groot dakoppervlak of weiland, in plaats van op je eigen dak. De postcoderoos zou dit mogelijk moeten maken. Burgers binnen een bepaald postcodegebied kunnen hier gebruik van maken. De vele haken en ogen aan deze constructie zorgen er echter voor dat vooralsnog dit geen winstgevende businesscases oplevert.

Vrijwel alle onderzoeksrapporten laten dit beeld zien. In Ferwerderadiel is onderzoek gedaan naar de juridische aspecten van salderen op afstand. Ook uit dit rapport blijkt dat het aanleggen van een zonneweide vooralsnog geen optie is. Het rijk zal het beleid evalueren en het is afwachten of de regeling de komende jaren zodanig wordt aangepast dat de regeling wel uit kan.

Ook het in augustus jl verschenen rapport 'Businesscase Postcoderoos co-creatie', een landelijk onderzoek met Fryske medewerking, schetst een negatief beeld en hoopt hiermee te kunnen lobbyen in Den Haag voor een betere regeling.

De onlangs verschenen ontwerpnotitie van Gedeputeerde Staten 'Romte foar Sinne'

Er is onzekerheid over de vraag hoe de toepassing van zonne-energie, hier vooralsnog toegespitst op zonnepanelen, zich gaat ontwikkelen. Die toepassing, en met name ook de vraag welke ruimtelijke neerslag die zal krijgen, is in sterke mate afhankelijk van de stand der techniek en de financiële haalbaarheid, in de zin van een sluitende 'businesscase'. De haalbaarheid is nu, en waarschijnlijk ook nog op middellange termijn, weer sterk afhankelijk van subsidie- en belastingmaatregelen.

Wijzigingen in dat stelsel beïnvloeden de animo tot deelname en de haalbaarheid van projecten. Onhaalbaar lijken vooralsnog initiatieven zonder subsidie: de 'energiemarktpartijen' hebben geen belangstelling zolang de opbrengst niet kan concurreren met fossiele brandstoffen en evenmin met windenergie.

Haalbaar is de plaatsing op daken van particuliere huizen. De ambitie 2015 (25 MW) is met 40 MW al gehaald. Voor 2020 wordt ingezet op 125 MW.

Haalbaar is ook de plaatsing op daken van boerderijen of bedrijven, hoewel die Businesscases lastiger zijn.

Bron: Romte foar Sinne

onderschrijft dit beeld.

Hoofdstuk 2

Ambities Gemeente:

'In sosjaal, lokaal en belutsen mienskip'

2.1 Inleiding

In het coalitieakkoord 2014-2018 heeft de coalitie een duidelijke ambitie neergelegd voor de komende bestuursperiode.

'We willen toe naar een gemeente die zorg heeft voor haar inwoners, armoede bestrijdt en alle inwoners de mogelijkheid biedt om mee te kunnen doen. Een gemeente die gaat voor het oplossen van problemen, het overbruggen van afstanden, maatwerk en waardering. Een gemeente die gaat over prettig wonen, zorg voor elkaar en voor onze omgeving.'

Kortom 'In sosjaal, lokaal en belutsen mienskip'

In het coalitieakkoord zijn een aantal punten voor duurzaamheid benoemd:

- Bevorderen duurzame woningbouw
- Een toename van energieneutrale en -zuinige woningen realiseren
- In de top 10 van meest duurzame gemeenten van Fryslân

Bouwen en wonen (5.4)

De verschillende dorpsgemeenschappen, klein en groot, moeten, ook naar de toekomst toe, de kans behouden levende gemeenschappen te blijven, waar jong en oud zich thuis voelt. Voor wat betreft het bouwen van woningen zijn vraag en aanbod bepalend bij de verdeling over de dorpen. Extra aandacht voor goede, goedkopere starters-, senioren- en zorgwoningen in die dorpen waar deze niet voorhanden zijn. Wat willen we de komende vier jaar bereiken:

- *Voldoende aanbod starters-, senioren- en zorgwoningen in ieder dorp*
- *Minimale wachtlijst reële woningzoekenden*
- *Het opknappen van verouderde woningen en buurten*
- *Verpaupering actief bestrijden*
- *Bevorderen duurzame bouw*
- *Inbreidingsplannen per dorp realiseren*

Duurzame Ontwikkeling (5.6)

Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van de toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen. Uit deze officiële definitie blijkt wel dat duurzaamheid een breed en veelomvattend begrip is. In feite komt het er op neer dat we zorg hebben voor onze aarde en op een goede manier omgaan met de toekomstige schaarste. Wat willen we de komende vier jaar bereiken:

- *Een toename van energieneutrale en -zuinige woningen realiseren*
- *In de top 10 van meest duurzame gemeenten van Fryslân*

Deze punten zijn als aandachtspunten meegenomen in dit beleidsplan. Het ondersteunt onze visie dat we in moeten zetten op een integrale aanpak, waarbij burgers, bedrijfsleven en organisaties initiatief nemen. Niet als individuen, maar als Mienskip de krachten bundelen.

2.2 Een dorpsgerichte aanpak

We zetten in op een dorpsgerichte aanpak. Hieronder verstaan we het aanbieden van een cluster van duurzaamheidsmaatregelen binnen een dorp, gebied of wijk, waarbij een aanzienlijk deel van de inwoners deelneemt aan één of meerdere onderdelen. Het gaat om initiatieven als toepassing van duurzame energie, energetische woningverbetering, verantwoord omgaan met grondstoffen, aandacht voor maatschappelijk vastgoed, etc.

Dit kunnen kleine initiatieven zijn, maar ook heel grote. Zo groot zelfs dat ze niet alleen door een dorp opgepakt kunnen worden. De initiatieven kunnen van particulieren, bedrijven of andere partijen komen, maar ze hebben allen gemeen dat ze gedragen worden door het dorp of de wijk.

2.2.1 Rol gemeente

Bij de keuze van een rol door de gemeente spelen veel factoren mee. Wettelijke verplichtingen en beperkingen, het ontwikkelingsstadium van het initiatief, de beschikbaarheid van specifieke kennis bij de gemeente en het initiatief, de specifieke plannen van het initiatief, en meer. Ook komen initiatieven niet altijd vanzelf aan het licht. Door het organiseren van bijvoorbeeld inspiratiebijeenkomsten en het initiëren van acties kunnen dorpen geënthousiasmeerd worden om met duurzaamheid aan de slag te gaan.

2.2.2 Samenwerking

De dorpsgerichte aanpak binnen dit beleidsplan gaat specifiek over duurzaamheid, maar vanwege het belang van een integrale aanpak wordt samenwerking gezocht met andere disciplines, zoals wonen, ruimte, beheer, samenleving en de dorpencoördinator.

Extern wordt samenwerking gezocht met dorpsbelangen, woningcorporaties, zorginstellingen, doarpswerk, de energiewerkplaats, de provincie, marktpartijen en andere partijen die een rol kunnen spelen.

2.2.3 Instrumenten

Binnen de gemeente lopen reeds een aantal projecten en staan een aantal kansrijke projecten op de agenda die de dorpsgerichte aanpak kunnen versterken. Deze projecten zijn reeds aangedragen door burgers en bedrijfsleven of hebben zich in het recente verleden al bewezen. De projecten kunnen worden ingezet in de initiatiefdorpen, waarbij onze insteek is dat de hele gemeente kan profiteren van deze aanpak. Projecten die ook op de ANNO-agenda staan zijn bovendien kansrijk voor cofinanciering. Als gemeente sturen wij in ANNO-2 daarom ook aan op financiering voor dorpsgerichte aanpak.

In hoofdstuk 7 staan deze instrumenten beschreven. Deze lijst is samengesteld op basis van de uitvoeringsagenda's die ten tijde van het schrijven van deze nota actueel waren, maar zal door ontwikkelingen vragen of veranderende zienswijzen aangepast en/of aangevuld worden.

2.2.3 Duurzaam versus dorpsgericht

We kiezen waar mogelijk voor de dorpsgerichte aanpak. Toch zijn niet al onze ambities rechtstreeks hieraan te koppelen. Dat betekent dat we hier soms ook van af moeten kunnen wijken. Een gemeentelijk of regionaal project over duurzaam ondernemen heeft in eerste instantie geen connecties met de dorpsgerichte aanpak. Toch werken deze projecten mee aan betrokken ondernemers en aan duurzame dorpen.

We kiezen daarom voor vier ambitieprojecten die alle vier belangrijk zijn voor een duurzame toekomst van Achtkarspelen en daarbij in meer of mindere mate bijdragen aan de dorpsgerichte aanpak.

2.3 Ambitieprojecten

1. *Duurzame dorpen*

Wij willen initiatieven uit de samenleving stimuleren en faciliteren. We gaan in enkele initiatiefdorpen op zodanige wijze met duurzaamheid aan de slag dat het de leefbaarheid bevordert. We sluiten hiermee aan bij de woonvisie.

2. *Zon op maatschappelijk vastgoed*

We willen, dat het maatschappelijk vastgoed binnen de gemeente zo veel mogelijk gebruik kan maken van zonne-energie.

3. *Initiatieven hernieuwbare grondstoffen en energie*

Wij ondersteunen nieuwe initiatieven op het gebied van slim hergebruik van grondstoffen en het opwekken van hernieuwbare energie binnen de gemeente.

4. *Duurzaam ondernemen*

We stimuleren bedrijven binnen onze gemeente om duurzaam en maatschappelijk verantwoord te ondernemen, we geven daarbij zelf het goede voorbeeld. Door zelf duurzaam te handelen kunnen we anderen inspireren.

Deze ambitieprojecten zijn verder uitgewerkt in hoofdstuk 3 t/m 6

2.3 Communicatie en inspiratie

In de top tien van meest duurzame gemeenten in Fryslân vereist een belangrijke rol voor communicatie.

Met ons streven naar duurzaamheid zetten we in op het verantwoord omgaan met onze omgeving. We communiceren onze acties en voortgang, we monitoren en brengen de resultaten in beeld, we betrekken via NME het onderwijs.

We communiceren nadrukkelijk over doelen en resultaten. We gebruiken hiervoor de website, sociale media, regionale media, het energieloket en andere netwerken. We komen met burgers en bedrijven in contact en organiseren inspiratie en informatiebijeenkomsten.

Voor projecten uit de ANNO-uitvoeringsagenda wordt nadrukkelijk gebruik gemaakt van het regiomarketinginstrument *Dwaande*. De projecttrekkers zijn primair verantwoordelijk voor marketing en communicatie; de betrokken projectambtenaar ziet hier op toe en ondersteunt waar noodzakelijk.

Door middel van vakliteratuur, trainingen etc. en contact houden met andere overheden en bedrijfsleven, blijven we op de hoogte van de ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid.

Hoofdstuk 3

Ambitieproject 1: Duurzame dorpen

Wij willen initiatieven uit de samenleving stimuleren en faciliteren. We gaan in enkele initiatiefdorpen op zodanige wijze met duurzaamheid aan de slag dat het de leefbaarheid bevordert. We sluiten hiermee aan bij de woonvisie.

3.1 Inleiding

Duurzame dorpen is bij uitstek een ambitieproject dat valt binnen de dorpsgerichte aanpak. De opkomst van lokale duurzame energie-initiatieven passen in een brede maatschappelijke beweging waar burgers meer eigen initiatieven nemen en niet meer wachten op grote bedrijven of overheden om veranderingen te bewerkstelligen. Als gemeente beschikken we over een aantal instrumenten om dorpen te ondersteunen.

Om met duurzame dorpen aan de slag te gaan dient aan een aantal voorwaarden te worden voldaan. Zo dient er voldoende draagvlak en initiatief te zijn in een dorp. Krachten bundelen kan bijvoorbeeld door het oprichten van dorpscoöperaties.

Door het vormen van een dorpscoöperatie kunnen burgers, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties gezamenlijk meebeslissen over grote onderwerpen. Dit kan

Voorbeeld Groenkerk:

Met een tiental inwoners van Oenkerk is in de zomer van 2011 de initiatiefgroep Groenkerk gestart. De visie van dit groene initiatief is de wereld duurzamer maken, waarbij 'mensen' (people), 'aarde' (planet) en 'groene opbrengst' (profit) in hun optiek harmonieus samengaan. Het doel van de initiatiefgroep is om met elkaar vóór 2050 een energie neutrale leefomgeving te creëren. Dit is volgens hen namelijk het moment waarop de wereld voor het grootste deel op niet-fossiele brandstoffen zal draaien terwijl de wereldbevolking veel groter zal zijn dan vandaag de dag

gaan over energie, maar ook over het behouden en versterken van voorzieningen in een dorp, zoals zorg, middenstand, sport en verenigingsleven en onderwijs.

Meer informatie over coöperaties staat in bijlage 2

3.2 Rol gemeente

Er zijn verschillende rollen die de gemeente kan spelen, afhankelijk van het initiatief. Dit pleit voor een zogenaamde 'lerende aanpak', waarin gemeente en initiatief mét elkaar zoeken naar een relatie die beider belangen kan dienen. Dat vergt een open, constructieve relatie, gebouwd op respect voor elkaars drijfveren en ambities en waarin ruimte is voor reflectie.

Door te starten met inspiratiebijeenkomsten en initiatiefgroepen te faciliteren, krijgt de rol van de gemeente vorm. Doarpswurk kan hierbij ondersteunen.

3.3 Instrumentenmix

De instrumenten worden nader omschreven in hoofdstuk 7. De nummering van de instrumenten komt overeen met de paragraafnummers.

7.1 Oprichten/ ondersteunen Lokale coöperaties Duurzame Energie

7.2 Energiebesparing in de bestaande bouw

7.3 Oprichten Energieloket

7.4 Duurzame toekomst voor de zorgwoningbouw

7.5 Energie in Maatschappelijk vastgoed

7.6 PV op gemeentelijk vastgoed, Fase II

7.13 Duurzame Talenten

7.15 Energie in beeld

7.16 Natuur- en Duurzaamheidseducatie

7.18 Beleid op elektrische laadpalen voor openbaar gebruik

7.19 Vervoersbewegingen in Noordoost Fryslân

Naast de voor de hand liggende terreinen als energie en klimaat zijn er andere beleidsthema's waarin een LDE (lokaal duurzaam energie-initiatief) een rol kan spelen:

- Duurzaamheid: leden en klanten van een LDE zijn doorgaans sterker gemotiveerd tot duurzaam gedrag op andere gebieden (voeding, kleding, etc);*
- Sociale cohesie: de coöperatieve aanpak van een LDE stimuleert tot meer contacten en samenwerking binnen een gemeenschap;*
- Burgerparticipatie: burgers raken inhoudelijk betrokken bij de opbouw van een maatschappelijke structuur en nemen verantwoordelijkheid voor hun leefomgeving;*
- Leefbaarheid van wijken: sociale cohesie en duurzaamheid vergroten de kwaliteit van leefomgeving, zowel fysiek als sociaal;*
- Stimuleren van lokale werkgelegenheid: Uit een onderzoek van RoyalHaskoningDHV blijkt het stimuleren van werkgelegenheid voor veel gemeenten een van de belangrijkste motieven is.*

Bron: De rol van gemeenten bij lokale duurzame energie-initiatieven

Hoofdstuk 4

Ambitieproject 2: Zon op maatschappelijk vastgoed

We willen dat het maatschappelijk vastgoed binnen de gemeente zo veel mogelijk gebruik kan maken van zonne-energie.

4.1 Inleiding

Scholen, dorpshuizen en sportaccommodaties zijn belangrijke voorzieningen voor de leefbaarheid in dorpen en steden. De exploitatie van deze voorzieningen staat onder druk. Dat komt door bezuinigingen, maar ook door demografische ontwikkelingen. Investeren in een lagere energierekening kan de exploitatiekosten verlagen. Dat gebeurt nog maar weinig. Een knelpunt is dat de eigenaar vaak niet de exploitant is. Of andersom. Daarnaast hebben eigenaren ook steeds minder middelen om te investeren.

Het maatschappelijk vastgoed dat onder de directe invloedssfeer van de betrokken overheden valt is voor 2030 energetisch optimaal aangepakt. Voor het overige deel ondersteunen en stimuleren we als overheden waar mogelijk zoals hierboven beschreven.

Bron: ANNO-visie duurzaamheid

Onderscheid moet gemaakt worden tussen gebouwen (en terreinen) van de gemeente en van de gemeenschap. De gebruiksdoeleinden zijn ook van groot belang.; daar waar een kerk vooral stookkosten zal hebben zal een voetbalvereniging hoge elektriciteitskosten hebben. Een schoolgebouw zal van beide wat hebben.

4.1.1 gemeentelijke gebouwen

Hiermee geven we zelf actief invulling aan onze doelstellingen. We leren hierbij van de bevindingen en kunnen dit weer doorgeven aan de regio. De investering is kostenneutraal door vermeden energiekosten.

4.1.2 sportverenigingen

Er is veel animo vanuit (sport)verenigingen om te verduurzamen. Vooral zonnepanelen blijken aantrekkelijk. De financiering van dergelijke projecten blijkt echter vaak het knelpunt. Ook vanuit beleidsoogpunt gezien is er belang bij om dergelijke accommodaties te verduurzamen. Verlaging van de energielasten levert directe winst op. Een cluster van

verenigingen tegelijk verduurzamen draagt bovendien bij aan de doelstelling van de gemeente om een substantieel aandeel duurzame energie te verwerven.

4.1.3 overig maatschappelijk vastgoed

Hieronder vallen scholen, kerken, verenigingsgebouwen etc. Deze gebouwen hebben vaak hoge energielasten en deze worden door de gemeenschap betaald. Hetzij in de vorm van subsidies, hetzij in het doorberekenen van de prijs in het lidmaatschap. Investeren in het verlagen van de energielasten levert dus winst op.

4.2 Rol gemeente

Partijen bij elkaar brengen, faciliteren, aanbod opstellen en uitvoeren in samenspraak met partijen. Het inventariseren en bij elkaar brengen van partijen geeft ons een goed beeld hoe groot de vraag is, zodat we daar op kunnen anticiperen.

De vraag is echter divers en het kan zijn dat zon hierbij niet de meest logische keus is, maar bijvoorbeeld isolatie, energiezuinige verlichting, of een slimme constructie met een andere vorm van hernieuwbare energie, zoals restwarmte etc. Hiermee is de aansluiting met ambitieproject 1 en 3 gemaakt.

Een aantal financieringsmogelijkheden is afhankelijk van grote massa. Bijvoorbeeld korting door gezamenlijk inkopen. Ook de toekomstige wet- en regelgeving is van invloed. Het huidige postcoderoosmodel voor salderen op afstand biedt nu nog geen winstgevende businesscase, maar de ontwikkelingen hierin worden op de voet gevolgd. Vanuit de gemeente kan naar een leenconstructie gekeken worden, die uiteindelijk min of meer

De vergelijking met bestaande regelingen toont aan dat de postcoderoos in geen van de verschillende casussen een serieus alternatief biedt.

De casus zon op corporatieflat heeft geen haalbare bestaande regeling maar krijgt geen haalbaar alternatief met de huidige postcoderoos. In de praktijk is deze casus vergelijkbaar met zon op school, zon op kantoorgebouw, zon op sportvereniging et cetera. Juist deze casussen hebben bij uitstek binding met lokale omwonenden en hebben allen broodnodig een alternatief nodig. De casussen waren bij uitstek kandidaten voor een goede postcoderoosregeling.

Bron: businesscase postcoderoos co creatie

kostenneutraal is, voor zowel de gemeente als de vereniging en waarbij de gemeente garant staat.

4.3 Instrumentenmix

De instrumenten worden nader omschreven in hoofdstuk 7. De nummering van de instrumenten komt overeen met de paragraafnummers.

8.5 Energie in Maatschappelijk vastgoed

8.6 PV op gemeentelijk vastgoed, Fase II

8.13 Duurzame Talenten

8.15 Energie in beeld

Hoofdstuk 5

Ambitieproject 3: Initiatieven hernieuwbare grondstoffen en energie

Wij ondersteunen nieuwe initiatieven op het gebied van slim hergebruik van grondstoffen en het opwekken van hernieuwbare energie binnen de gemeente.

5.1 Inleiding

Grondstoffen hergebruiken, slimme oplossingen voor het gebruik van restwarmte, energie halen uit afvalstoffen. De biobased economie krijgt steeds meer belangstelling.

Manieren om energie op te wekken of te hergebruiken ontwikkelen zich in razend tempo. Denk bijvoorbeeld aan lokale warmtenetten, warmte/koude-opslag, energierugwinning uit het riool, vergisting van biomassa, aardwarmte-technieken en sinnegreiden.

Voor deze technieken zijn soms innovatieve ideeën nodig. Innovatie is de basis voor een sterke en duurzame economie. Het versterkt de concurrentiepositie en het een noodzakelijke voorwaarde voor behoud en toename van werkgelegenheid. Bij innovaties gaat het om de vernieuwende activiteiten die vooral een breder maatschappelijk belang dienen. En dus niet alleen voordelen bieden aan individuele bedrijven en consumenten.

We willen lokale productie en consumptie van grondstoffen en energie stimuleren. Dit levert winst op voor milieu (energie), economie en innovatie. En sluit goed aan bij Europese thema's als biobased economy en Cradle2Cradle. Dit maakt deze projecten

De 'biobased economy' is een onderdeel van de circulaire economie en heeft grote potentie. Deze potentie zit in het (terug)winnen van hernieuwbare grondstoffen en de productie van duurzame energie. Hernieuwbare grondstoffen kunnen weer worden ingezet in allerlei productieprocessen. Daarmee behouden deze grondstoffen hun economische waarde. Het uitgangspunt van de biobased economy plaatst ook onze inzet op de productie van energie uit biomassa of groene reststromen in een ander perspectief. Deze bronnen passen we pas toe voor energieproductie, als een toepassing met een hogere toegevoegde waarde (zoals de productie van biopolymeren) niet meer mogelijk is.

Bron: Uitvoeringsprogramma Duurzame energie provincie Fryslân

kansrijk voor Europese (co)financiering. In onze eigen gemeente zet Botanische tuin De Kruidhof in op Biobased Economy.

5.2 Rol gemeente

Innovatie gaat niet vanzelf. Het is een risicovolle en kostbare aangelegenheid. De provincie Fryslân geeft aan een ondersteunende rol te willen nemen bij innovatieve projecten. De gemeente kan faciliteren, verbindingen leggen met bijvoorbeeld provincie en kennisinstellingen. Ook binnen het vergunningenbeleid en bestemmingsplannen wordt

*Het FSFE is in het leven geroepen als partner voor Friese duurzaamheidsprojecten en kan zowel investeren, (co)financieren als adviseren bij financiering van projecten. Het gaat hierbij om zakelijke projecten die aantoonbaar tot reductie van uitstoot van broeikasgassen leiden, en daarnaast ook een toegevoegde waarde hebben voor de werkgelegenheid in Fryslân.
Bron: www.FSFE.nl*

gekeken naar mogelijkheden om projecten te realiseren.

Financieel biedt het Fûns Skjinne Fryske Enerzjy kansen.

5.3 Instrumentenmix

De instrumenten worden nader omschreven in hoofdstuk 7. De nummering van de instrumenten komt overeen met de paragraafnummers.

7.5 Energie in Maatschappelijk vastgoed
7.7 Biomassa voor eiwitten en energie
7.20 Nog te ontwikkelen

Hoofdstuk 6

Ambitieproject 4:

Duurzaam ondernemen

We stimuleren bedrijven binnen onze gemeente om duurzaam en maatschappelijk verantwoord te ondernemen, we geven daarbij zelf het goede voorbeeld. Door zelf duurzaam te handelen kunnen we anderen inspireren.

6.1 Inleiding

Onder duurzaam ondernemen wordt verstaan: het op bedrijfsniveau concretiseren van een balans tussen de 3 P's: people, planet en profit. Naast winstgevendheid, streven ondernemingen naar het reduceren van milieu-impact en staat het welzijn van medewerkers in de hele keten centraal. Ondernemingen handelen dus maatschappelijk betrokken waarbij dit ook de langere termijn bedrijfsvoering ten goede komt.

Duurzaam ondernemen wordt al door vele ondernemers opgepakt. Ook in Achtkarspelen is al een groep ondernemers actief, onder andere binnen het Koplopertraject.

Ze zien mogelijkheden zichzelf als duurzaam bedrijf te profileren, hebben betere kansen bij duurzame aanbestedingen of kunnen simpelweg kosten besparen. Dit kan variëren van groene stroominkoop tot het zelf produceren van duurzaam-gecertificeerde producten. Ook het betrekken van doelgroepen met een afstand tot de arbeidsmarkt door ze weer aan het werk te helpen is een goed voorbeeld.

6.1.1. bedrijven betrekken

Hoewel duurzaam ondernemen een veelgenoemd onderwerp is en bedrijven wel mogelijkheden zien, blijft het intern bij organisaties vaak nog te veel liggen waardoor kansen onbenut blijven. Op dit vlak is nog veel terrein te winnen. Ondernemers weten over het algemeen goed wat ze willen. Ze zien ook dat overheden streven naar verduurzaming, bijvoorbeeld door duurzaam in te kopen en ook consumenten kopen steeds bewuster. Dit betekent dat er marktkansen ontstaan. Duurzaam Ondernemen is echter geen core-business voor veel bedrijven, waardoor de kennis ontbreekt.

Ook aan het concretiseren en aantoonbaar maken van duurzaam ondernemen is behoefte. Gevoelsmatig heeft Duurzaam ondernemen meerwaarde, maar concretisering blijkt vaak nog lastig.

Door lokale bedrijven te betrekken bij lokale duurzaamheidsprojecten geef je handen en voeten aan duurzaam ondernemen. Zo biedt het energieloket een podium voor bedrijven die burgers kunnen adviseren bij duurzaam (ver)bouwen.

Projecten als het Koploperproject en Maak geld met energie zorgen juist weer voor een stukje bewustwording.

6.1.2 binnen eigen organisatie

In 2010 heeft de gemeente zelf deelgenomen aan het koploperproject. De resultaten hiervan zijn een goed uitgangspunt om op verder te borduren. De ambities en kansen binnen duurzaam ondernemen liggen op het vlak van duurzaam inkopen van bijvoorbeeld biologische en streekproducten voor de horeca, energiebesparing bij verlichting, aandacht voor duurzame dienstreizen en duurzame energie. Met de lokale duurzaamheidsmeter meten we onze eigenresultaten en de resultaten van de hele gemeente.

6.2 Rol gemeente

De gemeente initieert een aantal projecten, zowel intern als extern. De gemeente geeft met een goed MVO beleid en uitvoering binnen de eigen organisatie een goed voorbeeld aan bedrijven en instellingen. Door projecten uit te voeren worden bedrijven bewust gemaakt van de mogelijkheden, wensen en kansen als het gaat om MVO. Het is zaak dat de gemeente hier een zo breed mogelijke doelgroep aanspreekt. Ook is het van belang dat de gemeente het voortouw neemt om kennisoverdracht optimaal te laten verlopen en netwerkvorming wordt gestimuleerd.

6.3 Instrumentenmix

De instrumenten worden nader omschreven in hoofdstuk 7. De nummering van de instrumenten komt overeen met de paragraafnummers.

Gericht op bedrijven

7.3 Oprichten Energieloket

7.4 Duurzame toekomst voor de zorgwoningbouw

7.5 Energie in Maatschappelijk vastgoed

7.7 Biomassa voor eiwitten en energie

7.8 Koploperproject Duurzaam ondernemen

7.9 PV in bedrijf: maak geld met energie

Binnen eigen organisatie

7.6 PV op gemeentelijk vastgoed, Fase II

7.10 Elektrische auto dienstreizen

7.11 Op 'e trappers

7.12 Stimuleren biologisch en streekproducten

7.13 Duurzame Talenten

7.14 Lokale duurzaamheidsmeter

Hoofdstuk 7

Instrumenten

In dit hoofdstuk zijn de in de ambitieprojecten genoemde instrumenten nader toegelicht. Een aantal van deze instrumenten zijn ook opgenomen in de ANNO-uitvoeringsagenda. Zie hiervoor bijlage 1!

Deze lijst is gebaseerd op de huidige beschikbare tools, maar is niet uitputtend. Nieuwe ontwikkelingen en inzichten kunnen nieuwe instrumenten met zich mee nemen.

7.1 Oprichten/ ondersteunen Lokale coöperaties Duurzame Energie

Ontwikkeling van één of meerdere lokale energiecoöperaties, met als doel: het lokaal produceren van duurzame energie, waarbij de opbrengsten ook weer lokaal worden ingezet. De inzet is om optimaal gebruik te maken van de sociale infrastructuur.

*Een belangrijk onderdeel vormt de **decentrale opwekking** van hernieuwbare energie door mensen zelf, en in de vorm van coöperatieve initiatieven, de derde pijler van het akkoord.*

Burgers krijgen meer mogelijkheden om zelf hernieuwbare energie op te wekken en lokale en regionale initiatieven worden waar nodig en mogelijk door gemeenten, provincies en de rijksoverheid ondersteund.

Bron: Energieakkoord SER

In het Collegeadvies over Grootschalige toepassing zonnepanelen, waarvan kennis is genomen in de informatiecarroussel van 14-04-2014, is geadviseerd om, waar mogelijk, particuliere initiatieven te ondersteunen.

7.2 Energiebesparing in de bestaande bouw

Duorsum Dwaande mei wenjen

Het project Duorsum Dwaande mei wenjen richtte zich op energiebesparing in de bestaande particuliere woningbouw van voor 1985. Er zijn een aantal maatregelen ingezet, zoals een voorlichtingsronde langs de dorpen met een korting op het energieadvies en een subsidie op labelverbetering. Voor uitvoering zijn er lokale consortia gevormd. Tot eind 2014 kan nog aanspraak gemaakt worden op het energieadvies en de subsidie op labelverbetering.

Ook is aangehaakt op andere maatregelen zoals de duurzaamheidslening. De gemeentelijke duurzaamheidslening vervalt per 31-12-2014, als bezuinigingsmaatregel. De provinciale en landelijke duurzaamheidslening blijven nog wel in stand.

Het project past naadloos binnen de dorpsgerichte aanpak, vooral daar waar het gaat over het beperken van de energievraag.

7.3 Oprichten Energieloket

24 Friese gemeenten, waaronder Achtkarspelen, hebben gezamenlijk een aanvraag gedaan bij de VNG voor het oprichten van een provinciaal energieloket. Doel is om een digitaal energieloket op te zetten waar alle gemeenten in Fryslân mee uit de voeten kunnen. Een soort cafetariamodel dus. Burgers kunnen bij dit loket alle informatie krijgen over acties en voorzieningen in hun eigen omgeving. Een werkgroep is hier mee bezig geweest vanuit het Klimaatoverleg Fryslân. De aanvraag is inmiddels toegewezen.

De VNG neemt het voortouw om een voorstel voor het ondersteuningsaanbod uit te werken. Daarbij worden andere partijen betrokken. Daarnaast wordt de samenwerking met bouw-installatiesector uitgebouwd om gezamenlijk de markt open te breken voor besparingen, duurzaam bouwen, duurzaam renoveren en decentrale energieopwekking. De gemeente treedt op als voorlichter, het bedrijfsleven als ontzorgers met een integraal aanbod, inclusief energieprestatiegaranties.

Bron: Energieakkoord SER

7.4 Duurzame toekomst voor de zorgwoningbouw

Het doel van het project is om zeer energiezuinig of energieneutraal te gaan bouwen voor mensen met een zorgbehoefte. De aanwezige zorgvraag van de bewoners zal gebundeld worden via een collectieve benadering. Hierdoor ontstaan kleine clusters van zorgwoningen, waarbij de besparing op energie ingezet kan worden voor collectieve voorzieningen, zoals zorgtaken, maar ook beheer en onderhoud, boodschappen etc. Dit geeft mensen de kans om langer in hun dorp te blijven wonen.

Het realiseren van één of meerdere clusters geeft een impuls aan duurzaamheid, de leefbaarheid in het dorp, versterkt de economische ontwikkeling en de demografische situatie en geeft mogelijkheden voor het invullen van vrijkomende bouwvlakken door bijvoorbeeld herstructurering in de regio. Er zijn inmiddels gesprekken gaande over de inpassing van deze pilot binnen Achtkarspelen.

7.5 Energie in Maatschappelijk vastgoed

Energetische aanpak van maatschappelijk vastgoed: sportaccommodaties, dorpshuizen en scholen. Probleem dat eigenaar vaak niet gebruiker is maakt financiering soms lastig. Hierbij wordt onderzocht of een leenconstructie uit kan, ook kan gebruik worden gemaakt van nieuwe financieringsmodellen.

7.6 PV op gemeentelijk vastgoed, Fase II

'In de gebouwde omgeving zijn er volop kansen om te komen tot aanzienlijke energiebesparingen. Uitgangspunt is dat burgers en bedrijven zelf belang hebben bij en verantwoordelijkheid nemen voor energiebesparing. Daarom wordt gekozen voor een combinatie van voorlichting en bewustwording, ontzorging en financieringsondersteuning.

Bron: Energieakkoord SER'

Zelf actief invulling geven aan onze doelstellingen door duurzame energieopwekking op gemeentelijk vastgoed. We leren hierbij van de bevindingen en kunnen dit weer doorgeven aan de regio. In fase I zijn zonnepanelen geplaatst op het gymlokaal in Twijzelerheide. Investering is kostenneutraal door vermeden energiekosten. (In Fase I is een terugverdientijd berekend van 8 jaar en dit komt overeen met de huidige opwekgegevens).

7.7 Biomassa voor eiwitten en energie

Op de ANNO-uitvoeringsagenda staat het project Bermgras voor eiwitten en energie. Binnen de gemeente zijn gesprekken gaande rondom een initiatief voor het vergisten van biomassa, zoals bermgras, hekkelafval en restanten snoeihout. Beide varianten gaan over het vergisten van biomassa, waarbij eiwitten en een reststroom voor verdere vergisting vrijkomen. Het past binnen de ambitie om initiatieven op dit gebied te ondersteunen.

7.8 Koploperproject Duurzaam ondernemen

Het doel van dit project is om bedrijven en organisaties bewust te maken van duurzaam- en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het gaat dan om de rol die zij hierin spelen en ook de voordelen die het kan opleveren. Adviesbureau DGMR heeft het koplopertraject uitgevoerd. Dit project was zowel in onze Duurzaamheidsvisie als in het uitvoeringplan ANNO opgevoerd. Vanwege de verschillende stadia waarin de ANNO-gemeenten zich bevinden is er voor gekozen om het derde traject zelfstandig in te gaan.

Eind september is een startbijeenkomst gepland met naar verwachting 10 bedrijven. Het gehele traject neemt ongeveer een jaar in beslag.

7.9 PV in bedrijf: maak geld met energie

ONOF is opdrachtgever van de campagne 'Maak geld met energie' die wordt uitgevoerd door Stichting Synnovem uit Dokkum. Gebaseerd op drie pijlers: toekomst fossiele energie, verbeterde techniek en fiscale voordelen. Bedrijven die investeren in duurzame energie halen hiermee economisch rendement, kunnen dit gebruiken als visitekaartje en triggeren anderen om hier ook mee aan de slag te gaan.

Via social media en de site www.maakgeldmetenergie.nl wordt aandacht besteed aan geld verdienen met duurzame energie. Er zijn inmiddels ondernemersbijeenkomsten gehouden in resp. Surhuisterveen en Dokkum gehouden. Bedrijven die verder willen met duurzame energie krijgen ondersteuning.

7.10 Elektrische auto dienstreizen

Voor dienstreizen is een elektrische auto beschikbaar. De auto is door duurzaamheid geïnitieerd, maar wordt door P&O gefinancierd en wordt verrekend met niet gedeclareerde dienstreizen. De lease van de huidige auto is met een jaar verlengd. Om het gebruik van de auto te stimuleren zal vanuit duurzaamheid een aantal maatregelen worden genomen, zoals een publiciteitscampagne, maar ook het inzetten van de auto op het reizen tussen Burgum en Buitenpost zal gestimuleerd worden.

Er kan naar uitbreiding gekeken worden van het aantal duurzaam aangedreven vervoersmiddelen op het moment dat dit kostenneutraal is.

7.11 Op 'e trapers

Aandacht voor woon-werkverkeer op de fiets, met als speerpunten duurzaamheid, gezondheid en het sponsoren van een goed doel, in samenwerking met het gezondheidsprogramma 'Achtcarspelen Fit'. Zo'n 40 collega's brengen hun fietskilometers woon-werkverkeer in beeld. Deze fietskilometers worden gesponsord voor een goed doel. Op de dag van de duurzaamheid wordt hier op positieve manier aandacht aan besteed.

7.12 Eerlijk en gezond

In 2009 heeft de gemeenteraad van Achtkarspelen er voor gekozen Millenniumgemeente te worden. Eén van de Millenniumdoelen is eerlijke handel. Ook de provincie Fryslân roept op om stelling te nemen. Ze heeft als doelstelling om eerste Fairtrade provincie van Nederland te worden.

Daarnaast zijn vanuit Gezondheid ('Achtkarspelen fit') en Duurzaamheid enkele activiteiten georganiseerd met als doel aandacht voor eerlijke en gezonde producten, duurzaam en lokaal geproduceerd.

Dit geeft twee opties: Fairtrade gemeente worden, of gaan voor de variant 'Eerlijk en gezond' waarbij keuze wordt gemaakt voor producten met aandacht voor welzijn van mens dier en milieu. (streekproducten, seizoensproducten, biologisch)

Onlangs is onderzocht wat beide opties voor Achtkarspelen zouden inhouden. Naar aanleiding hiervan zal een raadsvoorstel worden gedaan. Vervolgens kunnen er concrete acties worden benoemd.

7.13 Duurzame Talenten

Het talent van hoger opgeleide jongeren in onze regio ten goede laten komen aan de duurzame doorontwikkeling van Noordoost Fryslân en tegelijkertijd de jongeren praktische werkervaring op laten doen. Er ontstaat een pool van hoog opgeleide, werkloze jongeren aan de ene kant en van bedrijven en overheden met concrete vragen aan de andere kant. Jongeren binnen deze nog op te richten pool kunnen een ondersteunende rol spelen binnen de vragen die de uitrol van dit project met zich meebrengt.

7.14 Lokale duurzaamheidsmeter

De Lokale duurzaamheidsmeter is een instrument dat inzicht biedt in de ambities en initiatieven van gemeenten op het gebied van duurzame ontwikkeling. Ook is het instrument een handvat voor maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven om met gemeenten in gesprek te gaan over duurzame ontwikkeling.

De duurzaamheidsmeter bestaat uit drie vragenlijsten, geënt op de drie dimensies van duurzame ontwikkeling: *People*, *Planet* en *Profit*. Gemeenten kunnen de vragenlijsten online invullen, waarna de resultaten zichtbaar worden op deze website.

De Lokale duurzaamheidsmeter maakt momenteel deel uit van het VNG-projectteam 'Monitoring'. Deze monitor gaat voor gemeenten in beeld brengen wat lokale en regionale ambities, activiteiten, trends, omgevingsfactoren en resultaten zijn gerelateerd aan de uitvoering van het Energieakkoord.

7.15 Energie in beeld

Vanuit het energieakkoord is gesteld dat Netwerkbeheerders hun gegevens Via Netwerkbeheerder Liander beschikken we over inloggegevens om het aandeel duurzame energie in onze gemeente te monitoren. We kunnen bijhouden hoeveel gas en elektra verbruikt wordt in een bepaald postcodegebied en wat het aandeel duurzame energie is. Deze gegevens zijn goed te gebruiken voor communicatie en beleidsdoeleinden.

*Netbeheerders maken informatie geanonimiseerd beschikbaar ten behoeve van de transitie, zoals voor energiebesparingdiensten. Het betreft hier het Productie Installatie Register (PIR) voor decentrale opwekking (invoeding op midden- en laagspanning), alsmede de beschikbaarheid van verbruiksdata op postcode-niveau
Bron: Energieakkoord, SER).*

7.16 Natuur- en Duurzaamheids Educatie

NME-Achtkarspelen verzorgt arrangementen en lesmateriaal voor het onderwijs in Achtkarspelen, op het gebied van Natuur en Duurzaamheid.

Door kinderen al op jonge leeftijd in contact te brengen met de natuur in de eigen leefomgeving, wordt mede de basis gelegd voor gezond en milieubewust gedrag. Bovendien worden de kinderen toegerust om duurzame keuzes te kunnen maken en uitgedaagd tot betrokken burgerschap! NME is hiermee een positief en proactief communicatiemiddel op het gebied van duurzaamheid.

Op 30 januari 2014 is de raad geïnformeerd over de intentie tot samenwerking in Noordoost Fryslân. Op 27 juni 2014 is een intentieverklaring ondertekend om intensief te gaan samenwerken, door bestuurders van de zes gemeenten. Dit is inmiddels ingezet met een gezamenlijk programma. De eerste twee jaar wordt toegewerkt naar één organisatie. Na deze periode komen de NME-centra met een voorstel over de samenwerkingsstructuur.

NME heeft een eigen budget waaruit vrijwilligersvergoedingen en leermiddelen worden betaald. Voor grotere projecten, die gekoppeld zijn aan duurzaamheidsbeleid, wordt soms een bijdrage uit het duurzaamheidsbudget gevraagd.

7.17 Beleid op elektrische laadpalen voor openbaar gebruik

In samenwerking met de Stichting E-laad zijn laadpalen voor openbaar gebruik geplaatst. (gemeentehuis, station, winkelcentrum B'post en S'veen) Gebruikers betalen de stroom zelf, via een laadpas. Op basis van monitoring (bezetting plaatsen, verkoopcijfers elektrische auto's) en vragen die binnenkomen zal de vraag naar laadpalen groter kunnen worden en daar zal beleid op gemaakt moeten worden.

7.18 Beleid op carpoolplaatsen

In de gemeente zijn een aantal carpoolplaatsen aangewezen. Om Fryslân bereikbaar en leefbaar te houden moeten zoveel mogelijk verplaatsingen per fiets, openbaar vervoer of al carpoolend worden afgelegd. Achtkarspelen kent 4 carpoolplaatsen, waarvan 3 van de provincie en een van de gemeente. Door gericht campagne te voeren en het gebruik te monitoren worden autosolisten geïnformeerd en gestimuleerd om te gaan carpoolen.

7.19 Vervoersbewegingen in Noordoost Fryslân

Efficiënt organiseren van aantal vervoersbewegingen in de regio, vooral in school- en zorgvervoer. Minder CO2 en NOx uitstoot. Aanhaken bij project digitale duim (vervoersapp). Provincie is projecteigenaar, vanwege raakvlakken met duurzaamheid is dit project opgenomen in de ANNO-duurzaamheidsagenda.

7.20 Nog te ontwikkelen

Duurzaamheid is dynamisch. Overheden, bedrijven en particulieren komen voortdurend met nieuwe inzichten, vragen etc. Nieuwe projecten kunnen

worden aangedragen en geprioriteerd (bijvoorbeeld deelname aan het woonoffensief) Hier moeten we als gemeente op in kunnen spelen.

Hoofdstuk 8

Financiële paragraaf

Middelen voor dorpsgerichte aanpak

De duurzaamheidsnota zet met haar ambitieprojecten vooral in op het initiëren en stimuleren van initiatieven vanuit de samenleving. In ambitieproject 1 gaan we in initiatiefdorpen op zodanige wijze met duurzaamheid aan de slag dat het de leefbaarheid bevordert. Bijvoorbeeld het oprichten van een dorpscoöperatie, waarbij het dorp initiatiefnemer is. Ook de andere ambitieprojecten zijn grotendeels gestuurd door initiatieven vanuit de samenleving. De gemeente heeft een faciliterende rol. De kosten hangen hierbij sterk af van de vraag, maar vooral bij grootschalige initiatieven zal (co)financiering nodig zijn voor onderzoek en uitvoering.

Om een dorpsgerichte aanpak goed te begeleiden, initiatieven te kunnen ondersteunen en onze doelstellingen te kunnen behalen is financiering nodig. Deze is vooraf moeilijk in te schatten.

In de programmabegroting is vooreerst €150,000,- beschikbaar gesteld voor een dorpsgerichte aanpak duurzaamheid. Deze middelen kunnen bedoeld zijn als financiering van projecten, maar ook om cofinanciering te kunnen verkrijgen of garanties te kunnen geven. Projecten die hiervoor in aanmerking komen zullen aan de raad worden voorgelegd.

Werkbudget

Initiatieven binnen een dorpsgerichte aanpak moeten eerst op gang komen. Daarnaast dienen lopende zaken en projecten die niet gerelateerd zijn aan de dorpsgerichte aanpak, gefinancierd te moeten worden. Hiervoor is werkbudget nodig, bestemd voor praktische uitvoering en procesondersteuning. Het restant duurzaamheidsbudget 2009-2014 (€73.397,00 per 01-01-2014) biedt hiervoor afdoende middelen. Wij stellen voor om dit budget te handhaven als werkbudget.

Mogelijke cofinanciering

ANNO 2

Er is nog weinig duidelijkheid over ANNO 2-gelden. Als gemeente sturen wij aan op (co)financiering van een dorpsgerichte aanpak.

Provincie

Daar waar aansluiting is bij het provinciale beleid liggen mogelijkheden voor (co)financiering

Europees/ Rijk/VNG

Vanuit het energieakkoord zijn middelen beschikbaar voor het opzetten van een energieloket. Deze aanvraag is inmiddels gedaan. Zie uitvoeringsplan. Daarnaast zal voor grotere projecten gekeken worden naar de mogelijkheden.

Hoofdstuk 9

Verantwoording

Beleidsstukken en rapporten waarop het uitvoeringsplan is gebaseerd.

- Beleidsplan Duorsum yn de Wâlden 2009-2014, Gemeente Achtkarspelen
- Evaluatie Duorsum yn de Wâlden 2014, Gemeente Achtkarspelen
- Advies grootschalige toepassing van zonnepanelen 2014, Gemeente Achtkarspelen
- Coalitieakkoord, gemeente Achtkarspelen
- Energieakkoord voor duurzame groei, SER 2013
- ANNO-Visie Duurzaamheid 2013, Netwerk Noordoost Fryslân
- ANNO-Uitvoeringsplan Duurzaamheid 2013, Netwerk Noordoost Fryslân
- Romte foar de Sinne, ontwerpnotitie juni 2014, GS provinsje Fryslân
- Uitvoeringsprogramma duurzame energie 2014-2020, GS provinsje Fryslân
- Handreiking De rol van gemeenten bij lokale duurzame energie-initiatieven, Rijkswaterstaat, juni 2013
- Businesscase Postcoderoos co-creatie, augustus 2014, Aedes, NetbeheerNederland, provincie Gelderland, provincie Fryslân, gemeente Leeuwarden, ASN-Bank, Wonion, WoonFriesland, De Woonschakel.
- Onderzoeksrapport project groenkerk, juni 2013, Hanzehogeschool Groningen

Vooronderzoek (websites en gesprekken)

- Provincie Fryslân
- Doarpswurk
- Netwerk duurzame dorpen
- Energiewerkplaats
- Kennisplatform wonen
- www.rvo.nl
- www.energyvalley.nl

Foto voorpagina: Binne Louw Katsma

Bijlage 1: Korte samenvatting ANNO

Duurzaamheid realiseren en laten slagen is bij uitstek iets dat ons allen aangaat en waar we samen aan bij moeten dragen. De zes Noordoost Friese gemeenten, de Provinsje en it Wetterskip hebben daarom een regionale duurzaamheidsvisie ontwikkeld.

Niet alleen, maar met maatschappelijke partners, bedrijfsleven en burgers, op basis van wederzijds vertrouwen. Als overheden streven we er naar een betrouwbare partner te zijn. Een partner met 'lef' die aansluit bij bestaande ontwikkelingen (bv. regionale kennisinzet van afgestudeerden, grootschalige productie van zonne-energie en/of de ontwikkeling van duurzaam recreatief varen), maar die ook haar eigen koers vaart. Op die manier zetten we belangrijke stappen richting het duurzame toekomstbeeld 2030.

Visie en uitvoeringsplan

'In 2030 is Noordoost Fryslân een regio die volhoudbaar voorziet in haar behoefte qua energie, voedsel, producten, diensten, werkgelegenheid en recreatie. Daarbij vindt nadrukkelijk samenwerking met andere regio's plaats.'

We zien als gezamenlijke overheden kansen om in samenwerkend, regionaal verband krachtige stappen te zetten. De duurzaamheidsvisie en het uitvoeringsplan ondersteunen hierin en dragen bij aan het duurzame toekomstbeeld voor onze regio:

In 2030 hebben we een aantal significante stappen gezet richting een duurzame maatschappij. Concreet betekent dit dat de regio in 2030 voor een belangrijk deel zelfvoorzienend is waar het gaat om voedsel, energie en materialen. Zelfvoorzienend betekent overigens niet dat we een afgesloten, autarkische regio zijn. We streven naar kringlopen op een zo laag mogelijk, optimaal schaalniveau. Voor energie kijken we naar bijvoorbeeld naar onze eigen mogelijkheden, voor grondstofkringlopen kijken we meer naar Fries of nationaal niveau. We zijn daarmee sterk verminderd afhankelijk van externe hulpbronnen zoals aardgas uit Rusland, kunstmest uit Marokko(fosfaat) en veevoer uit Zuid-Amerika (soja). Deze ontwikkelingen hebben op hun beurt nadrukkelijk een positieve weerslag op de economie, leefbaarheid en biodiversiteit in de regio (en daarbuiten). Concreet staat de regio er rond 2030, dus over zo'n 17 jaar, als volgt voor:

Energietransitie: we zijn onafhankelijk van fossiele energiebronnen:

- Woningen en gebouwen voorzien in eigen energiebehoefte;
- Openbare infrastructuur zoals verlichting, sluizen, bruggen en gemalen worden duurzaam aangedreven;
- We produceren aan huis ook energie om ons vervoer aan te drijven en andersom voorziet onze elektrische auto ons van stroom als we even zonder zon zitten, het slimme energienet faciliteert ons daarin;
- Ook bedrijven zijn zelfvoorzienend, vooral de agrarische sector wordt grootschalig producent van duurzame energie;

Circulaire maatschappij: onze gebruiksgoederen zijn herbruikbaar:

- We gebruiken ons afval weer nuttig als grondstof bijvoorbeeld door er (weer) afbreekbare bioplastics van te maken, en als het echt niet anders meer kan worden produceren we er energie mee;

- We hebben sluitende regionale (nutriënten)kringlopen gerealiseerd door nauwe samenwerking tussen veeteelt-, akkerbouw- en de afval/watersector;
- De biodiversiteit in de regio en daarbuiten staat niet langer onder druk en floreert weer, onder andere door herstel van bodemkwaliteit, het zorgvuldig omgaan met nutriënten, het reduceren van de uitstoot van broeikasgassen en het uitbannen van overige schadelijke stoffen in bodem, grond- en oppervlaktewater en atmosfeer.

Duurzame economie: onze economie is hervormd en dient de regionale gemeenschap:

- Inwoners en horeca kopen veelal regionaal geproduceerd voedsel omdat dat betrouwbaar, duurzaam en economisch aantrekkelijk is;
- Ook van buiten de regio wordt de kwaliteit van onze regio gezien, waardoor de export van regionale producten toeneemt en er in NOF volop duurzaam gerecreëerd wordt in het aanwezige natuurschoon;
- De informatievoorziening is goed ontwikkeld en we zijn sterk verminderd afhankelijk van de omliggende stedelijke centra als Leeuwarden, Groningen en Drachten voor werk, zorg en onderwijs;
- We produceren duurzame energie voor onszelf en in toenemende mate voor de dichter bevolkte gebieden om ons heen, daarmee is een bloeiende nieuwe economische drijver voor de regio ontwikkeld.

Vanuit dit overkoepelende beeld concentreren we ons in de regio op vier kernthema's:

Duurzame energie (E), Duurzame mobiliteit (M), Duurzaam ondernemen (O) en Duurzame gebouwde omgeving (G). Binnen de thema's hebben we doelen gesteld en in samenwerking met onze omgeving bijbehorende projecten ontwikkeld. Zo maken we werk van onze ambities en geven we concreet en aantoonbaar invulling aan onze visie.

Binnen de 4 kernthema's zijn 13 projecten geformuleerd:

E1, Bermgras voor eiwitten en energie

E2, Energie uit Hout

E3, Lokale coöperaties Duurzame Energie

E4, PV in Bedrijf: 'Maak geld met energie'

E5, PV op gemeentelijk vastgoed, Fase II

M1, Minder vervoersbewegingen in NOF

M2, Elektrisch recreatievaren

O1, Duurzame Talenten

O2, Duurzaam ondernemen

G1, Energiebesparingrenovatie particulier

G2, Opschaling Energieloketten ANNO

G3, Duurzame zorgwoningbouw

G4, Energie in maatschappelijk vastgoed

Het uitvoeringsplan is bedoeld als dynamisch (levend) document. In de loop van de tijd kunnen projecten wijzigen, nieuwe projecten worden toegevoegd en/of projecten komen te vervallen. Een en ander wordt beïnvloed door de ontwikkelingen op het terrein van duurzaamheid en in Noordoost Fryslân.

De visie en het uitvoeringsplan dienen als uitgangspunt voor de komende jaren. De beleidsmedewerkers Duurzaamheid van de ANNO-gemeenten, Wetterskip en Provincie Fryslân vormen gezamenlijk de ANNO-werkgroep Duurzaamheid. De werkgroep heeft de coördinatie en uitvoering van het vervolgtraject opgepakt en houdt het uitvoeringsplan actueel. De werkgroep Duurzaamheid is verantwoordelijk voor de communicatie in samenwerking met de communicatiemedewerker ANNO.

Bijlage 2: Dorpscoöperaties

Om de leefbaarheid van het platteland te behouden zijn voorzieningen op terreinen van zorg, dienstverlening, welzijn, sport, cultuur en recreatie noodzakelijk. Maar ook de mogelijkheid om goed te wonen in geschikte woningen voor jong en oud, voldoende arbeidsparticipatie, economische vitaliteit, sociale verbanden en informele netwerken zijn van groot belang.

In kleine kernen zijn verschillende samenwerkingsverbanden te vinden. Zo is er veelal een dorpsraad, zijn er buurtverenigingen en worden er veelal verschillende activiteiten georganiseerd in het buurthuis, in sportverenigingen of er is een informeel zorg- en hulpcircuit. Toch is het zinvol stil te staan bij de vraag in hoeverre er afstemming en samenwerking plaatsvindt tussen deze reeds bestaande samenwerkingsverbanden. Door de krachten te bundelen kan immers een belangrijke meerwaarde ontstaan:

- Lokale samenwerkingsverbanden kunnen zo een sterkere (markt)positie verkrijgen.
- Buurtbewoners en bewonersorganisaties kunnen zo gemakkelijk informatie uitwisselen.
- Aanbieders van producten en diensten hebben een aanspreekpunt.

Wil samenwerking op lokaal niveau succesvol zijn, dan gelden de volgende uitgangspunten:

- Er moet draagvlak zijn voor veranderingen onder buurtbewoners, aanbieders (van zorg en dienstverlening en voorzieningen) en bij de gemeente.
- Er moet op lokaal niveau een duidelijk aanspreekpunt zijn voor bijvoorbeeld vraagbundeling, communicatie, beheer en deskundigheidsbevordering.

De keuze voor een coöperatie

Er zijn verschillende vormen van samenwerking door bewoners mogelijk. Veel samenwerkingsverbanden hebben een informeel karakter. Dat kunnen heel vruchtbare samenwerkingsvormen zijn, waarbij met gezamenlijke inspanningen veel resultaten geboekt worden.

Toch blijkt dat bij veel bewoners de behoefte bestaat om samenwerking en belangenbehartiging structureler vorm te geven. Zeker bij belangenbehartiging en bij onderlinge hulp blijkt die behoefte aan een gestructureerde organisatievorm met een zo groot mogelijk draagvlak te bestaan. In zo'n geval kan een coöperatieve vereniging als men wil samenwerken met een grote mate van zelfstandigheid aantrekkelijk zijn. Inwoners van het dorp kunnen in samenwerking met partners als de gemeente, agrarische bedrijven, commerciële dienstverleners woningcorporaties, instellingen op het terrein van zorg en welzijn samen bepaalde belangen behartigen. Met de bijdrage van de leden kunnen collectieven gezamenlijk investeringen plegen of kan er tegen gereduceerde tarieven inkopen gedaan worden.

De coöperatie

Coöperaties zijn niets anders dan samenwerkingsverbanden van mensen, instellingen en/of bedrijven. Coöperaties streven een doel na dat zonder samenwerking moeilijk te realiseren is. Leden werken samen om dat doel te bereiken. Bijvoorbeeld om zorg en andere voorzieningen te behouden in het dorp. Een coöperatie wordt altijd opgericht bij notariële akte. In de wet gaat het om '...een bij notariële akte als coöperatie opgerichte vereniging...'

Motieven

Motieven om te gaan samen werken kunnen verschillend zijn. Bijvoorbeeld uit ideële overwegingen; om de onderlinge solidariteit en het gemeenschappelijk belang van de leden te versterken. Dergelijke vormen van coöperaties kennen we van oudsher uit de landbouwsector. Maar er zijn ook dienstencoöperaties van huisartsen of adviseurs die zijn gaan samenwerken met behoud van hun eigen praktijk. Maar coöperaties kunnen ook ontstaan uit materiële overwegingen; om een materieel of economisch voordeel te behalen. We spreken dan van gemengde coöperaties: een samenwerkingsverband met een gemeenschappelijke inkoop/ verkoop.

Kenmerken

Kenmerkend voor de coöperatie is dat de leden van een coöperatie werken samen zonder hun zelfstandigheid te verliezen. Het hoogste orgaan van een coöperatie is de Algemene Leden Vergadering (ALV): elk lid heeft daarin evenveel te zeggen. Is er een dagelijks bestuur, dan is dat ondergeschikt aan de ALV. Leden zorgen voor de financiën van de coöperatie. Samen bepalen ze hoe het geld wordt besteed. Een coöperatie ontwikkelt een product, dienst of concept voor eigen gebruik, maar eventueel ook 'voor de markt'. Een coöperatie kan altijd nieuwe leden toelaten; wel kan zij een startbijdrage vragen die in waarde vergelijkbaar is met investeringen van leden van het eerste uur.

Een coöperatie heeft als samenwerkingsmodel een belangrijke subjectieve lading: samen staan we sterker. Dit gevoel van onderlinge verwantschap en vertrouwen is een niet te onderschatten basis voor succesvolle samenwerking.

Doelen van de coöperatie laten zich als volgt vertalen:

Het belang van samenwerken en maken van keuze.

In kleine kernen zijn verschillende samenwerkingsverbanden te vinden. Zo is er veelal een kleine kernen vereniging, er is een informeel zorg- en hulpcircuit en worden er veelal verschillende activiteiten georganiseerd door bijvoorbeeld het buurthuis of de sportvereniging. Toch is het zinvol stil te staan bij de vraag in hoeverre er afstemming en samenwerking plaatsvindt tussen deze reeds bestaande samenwerkingsverbanden. Door de krachten te verenigen kan immers een belangrijke meerwaarde ontstaan:

- lokale samenwerkingsverbanden krijgen zo een sterkere marktpositie;
- buurtbewoners en -organisaties kunnen gemakkelijk informatie uitwisselen;
- aanbieders van producten en diensten hebben een aanspreekpunt.

Behoeften in beeld

Om de leefbaarheid van het platteland te behouden is er behoefte aan zorg, dienstverlening, goed wonen voor jong en oud, behoud van voorzieningen, ondersteuning van het informele netwerk en het creëren van arbeidsmogelijkheden. Buurtbewoners die met elkaar samenwerken om de leefbaarheid van het platteland te behouden ervaren op die terreinen de meeste voortgang.

Belangen verenigd

De belangen van leden zijn homogeen. Dat wil zeggen dat ze niet te veel uiteenlopen. Overigens is onderling vertrouwen een belangrijke voorwaarde voor een coöperatie. Het maken van winst is geen doel op zich. Daarom zijn commerciële partijen doorgaans geen lid van een coöperatie. Natuurlijk kan een coöperatie wel zaken met hen doen. Samenwerking met de lokale overheid kan binnen een coöperatie goed gestalte krijgen. Aan te raden is die overheid te beschouwen als een derde partij waarmee een zakelijke relatie bestaat

Resultaten

In het algemeen geldt dat als men wil samenwerken zonder de eigen zelfstandigheid op te geven, een coöperatie aantrekkelijk kan zijn.

Buurtbewoners en andere partners zoals bijvoorbeeld de thuiszorg en de gemeente, behartigen samen bepaalde belangen, bijvoorbeeld alles wat rond de zorg in het dorp te maken heeft.

Bron: www.kennisplatformbewoners.nl

Bijlage 2
Programma van Eisen Sinnegreide Achtkarspelen
29 februari 2016

Programma van eisen Sinnegreide Achtkarspelen

Ook u kunt groene parels oogsten met duurzame energie, als rendement van onze ketenoplossingen.

Architects of the sustainable

Ekwadraat initieert, ontwikkelt en begeleidt projecten op het gebied van duurzame energie. Zie ons als 'de architecten van de duurzame keten'. Want net als architecten werken wij vanuit een visie en 'bouwen' wij aan de toekomst.

Onze adviseurs hebben ieder hun eigen specialiteit in duurzame energie. Onze kennis en ervaring, maar ook ons enthousiasme, delen we graag met onze opdrachtgevers en relaties uit ons netwerk. Ondernemen is voor ons delen, durven en doen.

Projectnummer:	101.378
Status:	definitief
Datum:	29 februari 2016
Uitvoering:	dhr. G.J. de Vries
Coördinatie:	dhr. G. Draaistra
Ekwadraat BV:	Legedijk 4 8935 DG Leeuwarden
Telefoon:	088-4000 500
Fax:	088-4000 509
E-mail:	info@ekwadraat.com

INHOUDSOPGAVE

1	<u>INLEIDING</u>	61
1.1	<u>Achtergrond</u>	61
1.2	<u>Gevraagde voorziening</u>	61
1.3	<u>Doelstellingen van het project</u>	61
1.4	<u>Aanvullende/ondersteunende informatie</u>	61
2	<u>BESCHRIJVING OPDRACHT</u>	62
2.1	<u>Inleiding</u>	62
2.2	<u>Locatie</u>	62
2.3	<u>Indeling gebieden</u>	63
2.4	<u>Landschappelijke inpassing</u>	63
2.5	<u>Voorwaarden inrichting gebieden</u>	64
2.6	<u>Elektriciteitsaansluiting</u>	65
2.7	<u>Vergunningen</u>	66
2.8	<u>Participatie</u>	66
2.9	<u>Loopduur project</u>	66
3	<u>PLANNING PROJECT</u>	67
3.1	<u>Inleiding</u>	67
3.2	<u>Planning</u>	67
4	<u>BEOORDELING EN SELECTIEPROCEDURE</u>	68
4.1	<u>Minimumeisen</u>	68
4.2	<u>Aan te leveren informatie</u>	68
4.3	<u>Voorwaarden aanmelding</u>	68
4.4	<u>Beoordelingcriteria</u>	69
4.5	<u>Beoordelingswijze</u>	69
5	<u>PROCEDURE INDIENEN INSCHRIJVING</u>	71
5.1	<u>Contactgegevens notaris</u>	71
5.2	<u>Contactpersoon gemeente</u>	71
	<u>BIJLAGEN</u>	72
	<u>Bijlage 1 Model referentieprojecten</u>	73
	<u>Bijlage 2 Opgave specificaties Sinnegreide</u>	75
	<u>Bijlage 3 Handreiking landschappelijke inpassing Sinnegreide Achtkarspelen</u>	76

1 Inleiding

Achtergrond

De gemeente Achtkarspelen wil een grote stap maken in het verduurzamen van de gemeente. Tijdens uitwerking van de mogelijkheden is gebleken dat een zonneweide een geschikte optie is om deze verduurzaming te realiseren. De gemeente geeft aan een locatie voorhanden te hebben die gebruikt kan worden voor ontwikkeling van een zonneweide. Middels deze uitvraag wil de gemeente marktpartijen vragen met voorstellen te komen voor realisatie en exploitatie van een zonneweide op de grond van de gemeente.

Gevraagde voorziening

Realisatie en exploitatie van een energievoorziening middels zonnepanelen in een veldopstelling op de aangewezen locatie.

Doelstellingen van het project

De gemeente heeft drie doelstellingen m.b.t. dit project:

- Duurzaamheid: de gemeente wil in de top tien van de meest duurzame gemeenten in Fryslân komen;
- Participatie: burgers van Achtkarspelen moeten kunnen participeren in de zonneweide;
- Inkomsten: de gemeente krijgt inkomsten uit het project.

Aanvullende/ondersteunende informatie

De gemeente heeft een document opgesteld over de landschappelijke inpassing van het project op de beoogde locatie. Dit document getiteld 'Handreiking Landschappelijke inpassing Sinnegreide Achtkarspelen', d.d. 23 februari 2016 is als bijlage 3 bijgevoegd. In dit document zijn de beoogde locatie, de ruimtelijke inpassing en een aantal eisen beschreven.

Wanneer de bijlage tegenstrijdigheden met het Programma van Eisen bevat is het Programma van Eisen leidend.

Beschrijving opdracht

Inleiding

De opdracht omvat het realiseren en exploiteren van een zonneweide op de grond van de gemeente. De gemeente blijft eigenaar van de grond en verhuurt deze aan de marktpartij. Onderdeel van de opdracht is ook de realisatie van de landschappelijke inpassing die vereist is voor het project. De marktpartij is verantwoordelijk voor zowel de realisatie van de zonnepanelen en bijbehorende infrastructuur, als de landschappelijke inpassing en het onderhoud hiervan.

Locatie

Het gebied waar de zonneweide gerealiseerd moet worden ligt aan de noordkant van Buitenpost. Ten noorden van het spoor en direct ten oosten van het bedrijventerrein De Swadde ligt een perceel van 17 hectare grond van de gemeente. In de onderstaande figuur is het perceel indicatief weergegeven. Op dit moment verhuurt de gemeente de grond aan een tweetal agrarische ondernemers. De pacht is jaarlijks opzegbaar.

Figuur 1 Indicatie van perceel zonneweide

Het totale perceel van de gemeente is circa 17 hectare groot. Zoals beschreven staat in de Bijlage 3 wordt 12 hectare van dit perceel aangewezen voor de zonneweide. De overige 5 hectare worden gereserveerd voor mogelijk later gebruik (bestemming nog niet vastgesteld).

Indeling gebieden

Er dient onderscheid te worden gemaakt in een drietal deelgebieden (weergegeven in figuur 2 en verder beschreven in bijlage 3) te weten:

- Oogstveld;
- Overgangszone;
- Entreezone.

Oppervlaktes:

- Oogstveld circa 10 hectare
- Overgangszone en entreezone samen circa 2 hectare.

Oogstveld

Binnen dit gebied heeft de ontwikkelaar de ruimte om, binnen de genoemde voorwaarden, naar eigen inzicht zonnepanelen te plaatsen. Het oogstveld heeft een oppervlakte van circa 10 hectare.

Overgangszone

De ontwikkelaar wordt uitgedaagd om van dit deel van het gebied een 'visitekaartje' te maken voor het project. De focus voor dit gebied ligt niet op maximale energieproductie maar om een combinatie van energieproductie en andere waarden/functionaliteiten. In deze zone mag maximaal 50% van het geïnstalleerd vermogen per hectare van het oogstveld gerealiseerd worden (wanneer op het oogstveld 600 kWp/ha geïnstalleerd wordt, dan mag in de overgangszone maximaal 300 kWp /ha geplaatst worden).

Entreezone

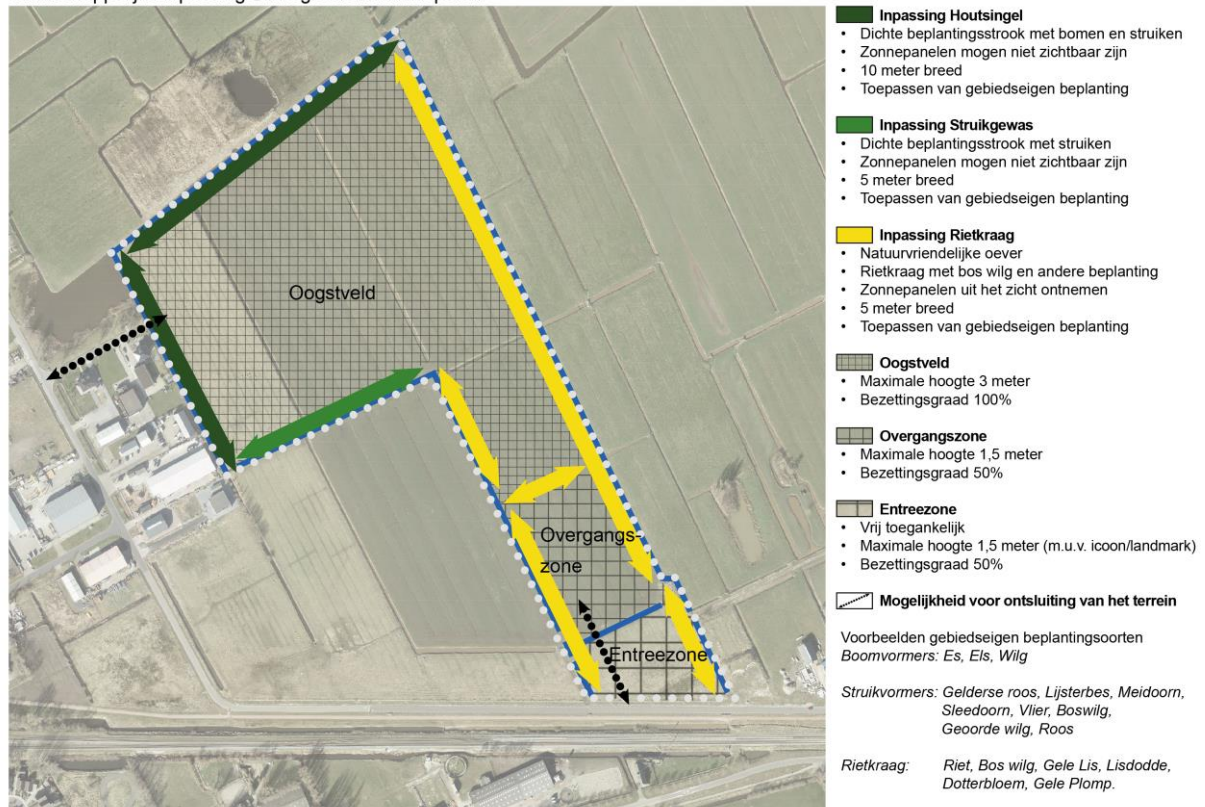
Voor de entreezone gelden dezelfde eisen als voor de overgangszone. Aanvullende voorwaarde voor dit gebied is dat de entreezone vrij toegankelijk moet zijn. Er mag in deze zone bijvoorbeeld geen hekwerk geplaatst worden.

Landschappelijke inpassing

Onderdeel van het project is ook de landschappelijke inpassing van de zonneweide. Samengevat komt dit neer op het toepassen van houtsingels, struikgewas en rietkragen. Zie voor een uitgebreide omschrijving bijlage 3 handreiking landschappelijke inpassing

In de volgende figuur is de beoogde landschappelijke inpassing weergegeven.

Landschappelijke inpassing Sinnegreide Achtkarspelen

Figuur 2 Beoogde landschappelijke inpassing zonneweide

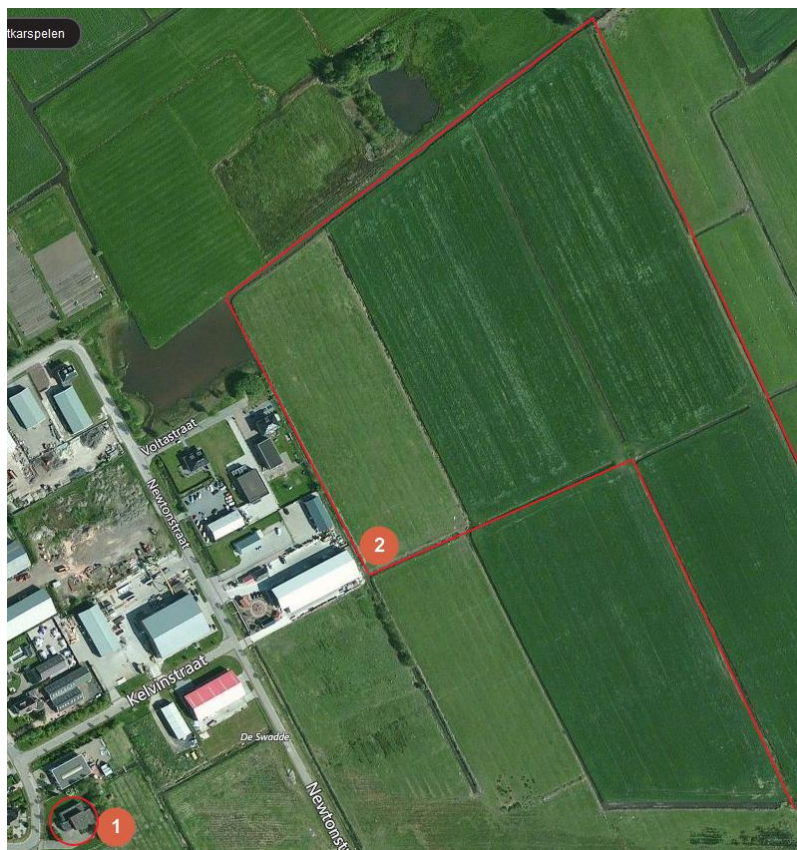
Voorwaarden inrichting gebieden

Naast eerder omschreven eisen dient de aanbieder te voldoen aan het volgende:

- Zonnepanelen dienen uitgevoerd te zijn met een antireflectieve behandeling;
- Maximale hoogte zonnepanelen op het oogstveld van 3 meter;
- Maximale hoogte zonnepanelen op de overgangszone en entreezone 1,5 meter;
- Maximale hoogte icoon/landmark: 10 meter.

Elektriciteitsaansluiting

De gemeente heeft contact gehad met de netbeheerder (Liander) over mogelijkheden voor een netaansluiting voor de zonneweide. Liander geeft aan dat er een regelstation op het industrieterrein De Swadde staat. In de volgende figuur is het regelstation omcirkeld en gemarkeerd met een “1”, een mogelijke locatie van de aansluiting op het terrein van de zonneweide is gemarkeerd met een “2”.

Figuur 3 Regelstation Liander en mogelijke plek elektriciteitsaansluiting Zonneweide

Liander heeft een indicatieve kostenopgave afgegeven voor de aansluiting volgens bovenstaande figuur. Deze kostenopgave staat in de volgende tabel. Aan de kostenopgave kunnen geen rechten worden ontleend. De marktpartij is verantwoordelijk voor de kosten van het realiseren van de aansluiting.

Aansluitcapaciteit	Eenmalige kosten aansluiting
Groter dan 1 MVA tot en met 2 MVA	€ 75.000
Groter dan 2 MVA tot en met 5 MVA	€ 275.000
Groter dan 5 MVA tot en met 10 MVA	€ 350.000

Tabel 1 Indicatieve kostenopgave Liander aansluiting zonneweide

Vergunningen

Het gebied heeft momenteel de bestemming “Agrarisch met waarden”. De gemeente treft voorbereidingen voor een aanvraag van een omgevingsvergunning met een afwijking. De hiervoor benodigde ecologische en archeologische onderzoeken worden op moment van schrijven (februari 2016) door de gemeente uitgevoerd.

Aan de vergunningsprocedure zijn kosten verbonden en er moet een formele openbare voorbereidingsprocedure worden doorlopen. De gemeente neemt de kosten voor de procedure op zich, de marktpartij is verantwoordelijk voor het betalen van de leges voor de activiteit bouwen.

Mocht ondanks zorgvuldig handelen het project niet klaar zijn voor SDE+-aanvraag in 2016, ofwel geen SDE+ worden toegekend aan het project, dan kan het project (in 2016) geen doorgang vinden. Het is de intentie van de gemeente om in dat geval in 2017 (opnieuw) in te dienen. Er is momenteel echter nog geen zicht op de dan bestaande regelingen.

Het is niet redelijk om het risico van het al dan niet verkrijgen van subsidie bij de marktpartij neer te leggen. Bij niet doorgaan van het project zullen de leges daarom niet worden geïnd (met de geselecteerde marktpartij zal een overeenkomst worden aangegaan waarin dergelijke zaken worden vastgelegd).

Participatie

De gemeente wil dat particulieren, verenigingen en bedrijven in de gemeente Achtkarspelen en de directe omgeving van de zonneweide de mogelijkheid krijgen om te participeren in het zonneweide-project. Hierdoor kan o.a. het draagvlak en de betrokkenheid vergroot worden. De wijze van invulling is aan de aanbieder, maar gedacht kan worden aan:

- Verkoop participaties in het park waarmee de deelnemers rendement behalen uit de winst van het zonnepark;
- Samenwerking met lokale energiecoöperaties.

Loopduur project

De loopduur van het project is 20 jaar, gerekend vanaf ingebruikname van de zonneweide. Na verloop van de termijn is optie tot verlenging mogelijk, dit wordt in de contractvorming verder uitgewerkt.

Planning project

Inleiding

De gemeente wil de marktpartijen de mogelijkheid bieden om in overleg met de gemeente een zo goed mogelijk plan voor realisatie en exploitatie op te stellen. Hiervoor zullen in grote lijnen de volgende stappen worden doorlopen:

- Marktpartijen benaderen met Programma van Eisen;
- Mogelijkheid tot overleg tussen marktpartij en gemeente;
- Indienen aanbidding marktpartij;
- Beoordeling aanbiddingen door gemeente en selectie marktpartij;
- Aanvragen (gecoördineerde) vergunning door marktpartij;
- Vergunningprocedure doorlopen door gemeente;
- Aanvragen SDE-subsidie marktpartij (na verkrijgen vergunning).

Planning

De planning van het project is in de volgende tabel weergegeven. De gemeente realiseert zich dat een dergelijk project enkel financieel haalbaar is met SDE+-subsidie. De gemeente zet in op een SDE+2016 aanvraag in oktober 2016 (aanvraag door marktpartij). In het traject rondom de selectie en vergunningverlening wordt de volgende planning gehanteerd. Parallel aan de vergunningprocedure zal de marktpartij de voorbereidingen verrichten teneinde medio oktober de aanvraag SDE+ gereed te hebben.

Activiteit	Uitvoering	
Start uitvraag	(wk 9)	1 maart 2016
Mogelijkheid stellen vragen + overleg gemeente	(wk 10,11)	t/m 22 maart 2016
Publicatie nota van inlichtingen	(wk 13)	28/29 maart 2016
Indienen aanbidding	(wk 15)	donderdag 14 april 2016
Selectie marktpartij	(wk 17)	26 april 2016
Uitwerking ontwerp marktpartij voor vergunningaanvraag (incl. landschapsonwerp en bespreken concept aanvraag)	(wk 17 t/m 21)	26 april t/m 27 mei
Indienen vergunningsaanvraag	(wk 21)	27 mei 2016
Ter inzage legging vergunning	(wk 25 t/m 31)	15 juni 2016 – 27 juli 2016
Verlening omgevingsvergunning	(wk 37)	medio september 2016
SDE-aanvraag door aanbieder		oktober 2016

Tabel 2Planning project

Beoordeling en selectieprocedure

Minimumeisen

Om in aanmerking te komen voor de opdracht dient de aanbieder in ieder geval aan de volgende minimumeisen te voldoen:

- Aanbieder heeft tenminste 1 referentieproject gerealiseerd in Europa waarbij zonnepanelen in op grote daken of een veldopstelling zijn geplaatst met een minimaal geïnstalleerd vermogen van 500 kWp;
- Aanbieder heeft tenminste 1 referentieproject gerealiseerd in Europa waarbij particulieren en/of zakelijke klanten konden participeren in een zonne-energieproject;

Aan te leveren informatie

De volgende informatie dient bijgevoegd te worden:

1. Inschrijving handelsregister van de aanbieder of combinatie van aanbieders;
2. Verplicht model referenties conform bijlage 1 (minimumeisen mogen met afzonderlijke projecten worden aangetoond, of met 1 project);
3. Opgave van geïnstalleerd vermogen, verwachte opbrengst per jaar en gedurende de looptijd van het project en de huurprijs die de aanbieder aan de gemeente betaalt, conform bijlage 2.
4. Document van de landschappelijke inpassing in zowel woord als op tekening;
5. Document met omschrijving participatiemodel.

Naast bovenstaande informatie dient de aanbieder te beschrijven hoe het voorgestelde plan voldoet aan de gestelde eisen en wensen.

Voorwaarden aanmelding

1. De aanbieder dient aangeleverd te worden in de Nederlandse taal;
2. De bedragen dienen vermeldt te worden in Euro's, exclusief BTW;
3. Aanbieder mag een samenwerking (combinatie) met andere partijen aangaan, maar elke aanbieder mag slechts 1 maal inschrijven (hetzij zelfstandig, of in 1 combinatie).

Indien een aanbieder onvolledig is kan worden besloten deze niet in behandeling te nemen.

Beoordelingcriteria

In de volgende tabel zijn de beoordelingscriteria weergegeven, evenals het maximaal aantal te behalen punten.

Criterium	Maximaal aantal te behalen punten
Mogelijkheid tot participatie particulieren/locale partijen	25
Landschappelijke inpassing incl. plan overgangszone	20
Huurprijs grond	15
Totaal geïnstalleerd vermogen	20
Verwachte energieproductie over cumulatieve exploitatieperiode van 16 jaar (SDE+ periode)	20

Tabel 3 Beoordelingscriteria

De beoordelingscommissie geeft de aanbiedingen per criterium een score en het totaal wordt opgeteld om tot de totale score te komen. De maximale score is 100 punten.

Beoordelingswijze

De beoordeling is opgedeeld in twee fases. Er is een aantal harde criteria waarop beoordeeld wordt (huurprijs, opbrengst en vermogen) en een aantal zachte criteria (plannen voor landschappelijke inpassing en mogelijkheid participatie).

De beoordeling wordt uitgevoerd door een beoordelingscommissie bestaande uit zes leden, te weten:

- Wethouder (gemeente);
- Stedenbouwkundig adviseur (gemeente);
- Projectleider duurzaamheid (gemeente)
- Adviseur van Hûs en hiem (extern adviseur);
- Specialist duurzame energie (extern adviseur);
- Landschapsadviseur (extern adviseur).

De beoordeling wordt in twee fases gedaan, waarbij eerst fase 1 wordt afgerond voordat met fase 2 wordt begonnen. Punten worden afgerond op 1 cijfer achter de komma waarbij 0,05 naar boven zal worden afgerond. Bij een gelijk puntenaantal zal door middel van loting een marktpartij worden gekozen. Loting zal worden gedaan door de onder 5.1 vermelde notaris.

Fase 1 -Beoordeling van landschappelijke inpassing en mogelijkheid tot participatie

De commissieleden geven scores voor de geanonimiseerde aanbiedingen. De hoogst scorende aanbieder op een bepaald criterium zal het maximaal aantal te behalen punten krijgen voor dat criterium. Daarna zullen de punten naar rato worden toegekend.

Bij beoordeling van de landschappelijke inpassing wordt onder andere gelet op:

- Inpassing in het landschap en de omgeving;
- Bouwhoogte;
- Aanzicht project vanuit verschillende standpunten, zoals vanaf het industrieterrein en vanuit de trein;
- Mogelijke toepassing van landmark;
- Invulling van educatieve en informatieve functies in entreezone.

Bij beoordeling van de mogelijkheden voor participatie wordt onder andere gelet op het volgende:

- Toegankelijkheid voor deelnemers;
- Plan om bedrijven, verenigingen en particulieren te benaderen voor participatie;
- Rendement voor deelnemers;
- Loopduur van participatie en mogelijkheid/voorwaarden voor tussentijds beëindigen participatie.

Fase 2 – beoordeling huurprijs, geïnstalleerd vermogen en cumulatieve energieproductie

Bij de beoordeling van deze 3 criteria wordt een puntenverdeling gehanteerd. Per criterium wordt het maximale aantal punten gegeven aan de hoogste inschrijving. Daarna krijgen de andere inschrijvingen naar rato punten toegekend.

Procedure indienen inschrijving

U kunt als geïnteresseerde partij de gevraagde documenten, inclusief bijlagen, op donderdag 14 april 2016 tussen 14:00 en 17.00 indienen bij de notaris. Indiening dient op de volgende wijze te geschieden:

De gevraagde documenten dienen digitaal, in PDF-formaat op usb-stick te worden ingeleverd bij de notaris. In de documenten voor de eerste beoordelingsfase dienen alle verwijzingen naar de naam van de aanbieder te zijn verwijderd, dit gaat om de documenten betreffende landschappelijke inpassing en het participatiemodel. De USB-stick dient in een envelop met de naam van de aanbieder erop te worden aangeleverd.

Voor beoordelingsfase 2 dient u de stukken inclusief contactgegevens aan te bieden.

De notaris neemt de stukken in ontvangst en zorgt ervoor dat de beoordelingscommissie de juiste stukken voor de 2 beoordelingsfases ontvangt. Hierbij wordt de KvK-inschrijving niet meegezonden naar de commissie. Nadat de beoordeling door de commissie is voltooid, zal de notaris de namen en andere gegevens zoals KvK-inschrijving met de beoordelingscommissie delen.

Contactgegevens notaris

Notaris Mook
Nije Jirden 14
9231 KT Surhuisterveen
Postbus 140
9230 AC Surhuisterveen

Contactpersoon gemeente

Voor vragen of opmerkingen en het inplannen van een overleg met de gemeente kan door aanbieders contact worden opgenomen met mevrouw R.M.A. van Sonsbeek, Medewerker Duurzaamheid gemeente Achtkarspelen. Communicatie dient uitsluitend via e-mail te geschieden.

Emailadres: duorsum@achtkarspelen.nl

Bijlagen

Bijlage 1 Model referentieprojecten	73
Bijlage 2 Opgave specificaties Sinnegreide	75
Bijlage 3 Handreiking landschappelijke inpassing Sinnegreide Achtkarspelen	76

Model referentieprojecten

Deel A: project met minimaal geïnstalleerd vermogen van 500 kWp

Projectnaam	
Plaats van uitvoering	
Naam opdrachtgever	
Contactpersoon opdrachtgever	
Naam	
Bedrijfsnaam	
Adres	
Telefoonnummer	
Emailadres	
Omschrijving van het systeem	[Korte omschrijving maximaal 100 woorden]
Tevredenheidsverklaring bijgevoegd?	
Startdatum uitvoering project	
Datum oplevering (eerste) aansluiting	
Projectomvang	
Geïnstalleerd vermogen	[in kWp]
Verwachte opbrengst gedurende exploitatieperiode van 16 jaar	

Deel B: project met mogelijkheid tot participatie voor particulieren of bedrijven

Projectnaam	
Plaats van uitvoering	
Naam opdrachtgever	
Contactpersoon opdrachtgever	
Naam	
Bedrijfsnaam	
Adres	
Telefoonnummer	
Emailadres	
Omschrijving van het systeem	[Korte omschrijving maximaal 100 woorden]
Omschrijving participatiemogelijkheden	
Aantal deelnemers participatie zakelijk en particulier	
Geïnvesteed vermogen deelnemers participaties (benadering)	
Tevredenheidsverklaring bijgevoegd?	
Startdatum uitvoering project	
Geïnstalleerd vermogen	[in kWp]

Opgave specificaties Sinnegreide

Totaal geïnstalleerd vermogen in kWp	
Verwachte productie zonnestroom jaar 1 in MWh	
Verwachte productie zonnestroom over 16 jaar (loopduur subsidie) in MWh	
Huurprijs per hectare in €/ha/jr ¹ (rekening houdend met een totaal te huren oppervlakte van 12 hectare)	

¹ jaarlijks zal de huur worden aangepast. De aanpassing wordt berekend volgens een index (=som het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie voor alle huishoudens) berekend door het Centraal Bureau van de Statistiek

Handreiking landschappelijke inpassing Sinnegreide Achtkarspelen

Bijgevoegd als extra document (digitaal in PDF-formaat).

Handreiking Landschappelijke inpassing Sinnegreide Achtkarspelen

Bijlage 4
Inrichtingsplan Solarfields

Duurzaamheidsprojecten Achtkarspelen energiemix

Beleid:

‘Achtkarspelen Duorsum en belutsen’

Met duurzaamheidsnota ‘Achtkarspelen Duorsum en Belutsen’ (2014-2018) profileren we Achtkarspelen als duurzame betrokken gemeente. Om dit te bereiken zetten we in op 4 ambitieprojecten, die geënt zijn op een dorpsgerichte aanpak. Aan de ambitieprojecten zijn instrumenten gekoppeld om deze handen en voeten te geven. De ambitieprojecten worden in deze duurzaamheidsnota verder uitgewerkt en toegelicht.

Ambitieproject 1: Duurzame dorpen

Wij willen initiatieven uit de samenleving stimuleren en faciliteren. We gaan in enkele initiatiefdorpen op zodanige wijze met duurzaamheid aan de slag dat het de leefbaarheid bevordert. We sluiten hiermee aan bij de woonvisie.

Ambitieproject 2: Zon op maatschappelijk vastgoed

We willen, dat het maatschappelijk vastgoed binnen de gemeente zo veel mogelijk gebruik kan maken van zonne-energie.

Ambitieproject 3: Initiatieven hernieuwbare grondstoffen en energie

Wij ondersteunen nieuwe initiatieven op het gebied van slim hergebruik van grondstoffen en het opwekken van hernieuwbare energie binnen de gemeente.

Ambitieproject 4: Duurzaam ondernemen

We stimuleren bedrijven binnen onze gemeente om duurzaam en maatschappelijk verantwoord te ondernemen, we geven daarbij zelf het goede voorbeeld. Door zelf duurzaam te handelen kunnen we anderen inspireren.

ANNO

In het samenwerkingsverband Agenda Netwerk Noordoost (ANNO) is de ambtelijke werkgroep duurzaamheid zeer actief. Behalve de 6 gemeenten zitten ook It Wetterskip en de Provincie om tafel. In gezamenlijkheid is een duurzaamheidsvisie en uitvoeringsplan opgesteld. De onderwerpen in dit uitvoeringsplan zijn as instrumenten meegenomen in het eigen beleid.

Energietransitie

De energietransitie heeft een serieuze plaats gekregen op de nieuwe ANNO-agenda. In samenwerking met o.a. Provincie en Milieufederatie wordt de opgaaf in de energietransitie vormgegeven. Er wordt gewerkt aan een inventarisatie en een uitvoeringsagenda. In september vindt een symposium plaats over het onderwerp. Sinnegreide Achtkarspelen speelt een belangrijke rol in het halen van doelstellingen.

Energiemix Achtkarspelen

Hieronder een opsomming van projecten die de gemeente de afgelopen jaren geïnitieerd of ondersteund heeft.

Energiebesparing:

Duorsum Dwaande mei wenjen

In de periode van 2011 tot eind 2014 heeft de actie Duorsum Dwaande mei wenjen plaatsgevonden in onze gemeente. Eerst in de vorm van een pilot, daarna uitgerold over alle dorpen. Het project richtte zich op het bereiken van een concrete verbetering van de energieprestaties van particuliere woningen. Het beleidsplan 'Duorsum yn de Wâlden' en Het '100.000 woningenplan' van de provincie Fryslân lagen hier aan ten grondslag. Resultaten werden behaald door een combinatie van voorlichten, faciliteren en belonen.

- 450 mensen hebben voorlichting gehad over/ interesse getoond in duurzaam verbouwen
- 186 mensen hebben een energieadvies aangevraagd en gekregen over hun woning en daarmee inzicht gekregen in de maatregelen die ze kunnen treffen om hun woning te verbeteren
- 110 woningen zijn met gemiddeld 1,8 labelstap aantoonbaar verbeterd
- Meest uitgevoerde maatregel: spouwmuurisolatie, hr++ glas

Duurzaamheidslening

In de periode 2011 t/m 2014 heeft de gemeente een duurzaamheidslening beschikbaar gesteld voor particuliere woningeigenaren. Er zijn 34 leningen verstrekt. Met deze leningen zijn duurzaamheidsmaatregelen uitgevoerd.

Duurzame sportverenigingen

In samenwerking met Sport Fryslân en sportstroom zijn in oktober 2015 twee informatieavonden gehouden over het verduurzamen van sportverenigingen met een eigen accommodatie. Er is een EPA-advies aangeboden met korting. De gemeente betaalt de kosten boven de 500,-. Sportverenigingen kunnen op basis van deze EPA (rijks)subsidie aanvragen voor duurzame verbouw. Hierbij kunnen ze ook de overige 500,- van de EPA terug krijgen. Vanwege succes wordt dit project vervolgd in 2016. (In Achtkarspelen doen momenteel 7 sportverenigingen met eigen gebouw mee)

Duurzame dorpshuizen

De vijf dorpshuizen in Achtkarspelen nemen deel aan het traject rondom verduurzaming dorpshuizen.

Duurzaam bouwloket

De gemeente Achtkarspelen beschikt over een digitaal duurzaam bouwloket. Dit is het resultaat van een gezamenlijke aanvraag van de Friese gemeenten bij de VNG. Alle inwoners van Achtkarspelen kunnen hier kosteloos terecht met alle vragen over duurzaam bouwen en wonen. Er is een bedrijvenpagina bij die nog gevuld gaat worden. Het is de bedoeling dat hier gecertificeerde bedrijven uit onze regio op komen te staan.

Zonnekaart

Op het duurzaam bouwloket is ook de zonnekaart opgenomen. Op deze kaart kunnen bewoners hun eigen dak opzoeken en bekijken hoe geschikt dit is voor zonne-energie.

Opwek DE

Zon op gemeentelijke gebouwen

Op het gemeentehuis in Buitenpost liggen 456 zonnepanelen. In de hal van het gemeentehuis wordt inzichtelijk gemaakt wat dit oplevert.

In 2013 is de gymzaal in Twijzelerheide voorzien van zonnepanelen. Deze kan in zijn eigen elektriciteitsbehoefte voorzien. Het is de bedoeling in 2016 ook naar andere gebouwen in eigen beheer te kijken.

Energie uit hout

Projectbureau NFW is trekker van het (ANNO)project 'energie uit hout' waarbij hout uit de Noardlike Fryske Walden gebruikt wordt als biomassa.

Zwembaden

Vanaf januari 2015 zorgt een nieuw aangelegde warmtekoppeling van Essentra Extrusion er voor dat Zwembad De Kûpe in Buitenpost op temperatuur blijft. Het zwembad in Surhuisterveen is voorzien van zonnecollectoren om te besparen op de gasrekening. Dit zijn eigen initiatieven.

Combi besparing en opwek

Duurzame dorpen

In april 2015 zijn inspiratieavonden georganiseerd rondom duurzame dorpsinitiatieven. In het duurzaamheidsbeleid is opgenomen dat we deze initiatieven faciliteren.

Het dorp Harkema heeft een dorpsvisie opgesteld en heeft een convenant gesloten met de gemeente rondom de drie speerpunten in deze visie. Een van de speerpunten is Harkema Enerzijneutraal. De gemeente faciliteert waar mogelijk.

Ook Buitenpost is door de plannen voor de Sinnegreide geïnspireerd om een energie coöperatie op te zetten.

Energychallenge

CBS de Oanrin in Twijzel neemt deel aan het landelijk programma Energychallenge. (Provinciaal gestimuleerd door de Provincie en de Milieufederatie.) De school is doorgelicht op duurzaamheid en heeft maatregelen genomen. Regelmatig vinden er leerlingeacties plaats waarover gecommuniceerd wordt. Deze zijn ook gericht op bewustwording. In bewustwording speelt ook Natuur- en Milieueducatie een grote rol.

Koploperprojecten

Vanaf 2011 heeft de gemeente 3 koploperprojecten voor bedrijven gefaciliteerd en een 4^e project in ANNO-verband: Koploperkansen. In de koploperprojecten worden bedrijven doorgelicht en krijgen tools om duurzamer te ondernemen. In Achtkarspelen hebben inmiddels 30 bedrijven deelgenomen.

Maak geld met energie

Met de ONOF en de Stichting Synovem is in 2014 in ANNO verband de campagne 'Maak geld met energie' gelanceerd. "Maak geld met energie" is een campagne die aan ondernemers laat zien dat slim investeren in duurzame energie geld oplevert. Gebaseerd op drie pijlers: toekomst fossiele energie, verbeterde techniek en fiscale voordelen.

Communicatie

Natuur- en Milieueducatie

Communicatie over duurzaamheid vindt plaats via de website, (inspiratie)avonden, maar ook naar de scholen toe via natuur- en milieueducatie. Vorig jaar heeft op alle scholen een rioolproject plaatsgevonden, waarbij de leerlingen een gastles kregen over watergebruik en een excursie naar de RWZI. In 2016 wordt ingestoken op het programma 5x beter bezig. Een belangrijk uitgangspunt van 5xBeterBezig is dat de mensen om wie het gaat, zelf gaan begrijpen waarom en hoe ze aan verduurzaming van hun eigen omgeving kunnen bijdragen. Samen ontwikkelen zij met behulp van de 5 spelregels een duurzame visie op de toekomst om vandaaruit terug te redeneren naar benodigde acties in het heden. Dit project wordt eerst op scholen ingezet, maar kan ook een rol spelen in dorpsinitiatieven.

Bijlage 6
Locatieonderzoek Achtkarspelen

Verkenning mogelijkheden zonnepanelen op gemeentelijk gronden in of nabij dorpen.

Bij de verkenning naar de mogelijkheden zonnepanelen op gemeentelijke gronden is met een aantal factoren rekening gehouden. Behalve voor een Sinnegreide op gemeentelijk initiatief is ook gekeken naar de mogelijkheid tot het beschikbaar stellen van gronden voor burgerinitiatieven in dorpen.

Gemeentelijk initiatief

Uitgangspunt: de gemeente wil stappen maken op gebied van duurzaamheid, daarom niet wachten op burgerinitiatief, maar zelf initiëren en onderzoeken hoe burgers kunnen participeren. De gemeente is geen energiebedrijf en kiest daarom voor exploitatie door derden.

Energie-initiatieven

In de duurzaamheidsnota wordt ingezet op energie-initiatieven. Voor deze initiatieven is het goed om in beeld te hebben van welke gronden zij eventueel gebruik zouden kunnen maken voor opwekking van duurzame energie.

Uitgangspunten:

Gronden minimaal 15 jaar (eerder 20/25 jaar) niet te verkopen

Onderstation van Liander in nabijheid

Passend binnen Romte foar Sinne

Minimaal 1 hectare voor businesscase exploitant

Nog geen beoordeling van wenselijkheid / ruimtelijke aanvaardbaarheid

Keuzeargumenten

Bedrijventerrein Kootstertille – bedrijfsmatige energieopwekking toegestaan op grond van staat van bedrijven (zonnepanelen niet genoemd)

Door inzetten bedrijventerrein voor zonnepalen worden 'lastige' locaties aan de voorraad onttrokken en ontstaan mogelijkheden voor motivering 2^e fase Lauwerskwartier

Meest geschikte gronden nav bovenstaande

- Westkern Kootstertille 2 Ha
- Oostkern Kootstertille 2 Ha
- Quakkenburg Harkema 3 Ha
- Swadde Buitenpost 17 Ha

Inventarisatie gronden per dorp

Augustinusga

-

Boelenslaan

Gronden voor woningbouw bij entree dorp (De Wyk) – 3000 m2

Buitenpost

De Swadde, gronden grenzend aan industrieterrein – 16/17 ha

Entree dorp, gronden naast ijsbaan – 1 ha

Lutkepost, meenemen bij invulling groene zoom bij entree dorp – 3 ha

Drogeham

-

Gerkesklooster – Stroobos

Strook ten noorden van school – 3500m2

Harkema

Quakkenburg, te wijzigen bestemming – 3 ha

Sportcomplex, mogelijk overmaat aan velden per veld – 8800 m2

Kootstertille

Oastkern, vm. gronden Postma - 7400 m2

Oastkern, nieuw gedeelte binnenin – 1 ha

Oastkern, nieuw gedeelte percelen noordzijde – 1 ha

Oastkern, nieuw gedeelte watergebonden – 3 ha

Westkern, locatie biovergister – 2.5 / 3 ha

Surhuisterveen

De Lauwers, kavel Dalweg – 8100 m2

Lauwerskwartier, deel nog te ontwikkelen plan – 1 ha

Vierstromenland, gronden gemeente 2^e fase – 1.8 ha

Surhuizum

Sportcomplex, deel velden - 0.6 ha

Twijzel

-

Twijzelerheide

De Swadde, enkele percelen voor dorpsuitbreiding - 1.6 ha

Bijlage 7
Archeologisch onderzoek

Bijlage 8
Ecologisch onderzoek